

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувачка кафедри,
д.е.н., проф.**

_____ **Світлана ХАЛАТУР**
« ____ » _____ **2024 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ
РЕСУРСАМИ БАНКУ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ
ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ»**

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувач
Науковий керівник,
к.е.н., доцент

Кирило ЗЕМСКОВ
Олена ЛИСА

Дніпро – 2024

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку та фінансів

Кафедра: Фінансів, банківської справи та страхування

Освітньо-професійна програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Ступінь вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

«_____» _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

на підготовку кваліфікаційної роботи

Земскову Кирилу Віталійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Удосконалення управління фінансовими ресурсами банку з метою підвищення рентабельності його діяльності

Науковий керівник: Лиса О.В., к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «11» жовтня 2024 року № 3406

2. Термін подання здобувачем роботи: «06» грудня 2024 року

3. Вихідні дані до роботи: річна фінансова (бухгалтерська) звітність АТ КБ «Приватбанк», закони України, підзаконні нормативно-правові акти, наукові праці видатних вчених, нормативна та фінансово-економічна література.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити). 1. Теоретичні основи управління фінансовими ресурсами банку. 2. Аналітичні основи управління фінансовими ресурсами АТ КБ «ПриватБанк» та їх вплив на рівень рентабельності. 3. Напрями вдосконалення управління фінансовими ресурсами банку на прикладі АТ КБ «ПриватБанк».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

1. Дослідження поняття «фінансові ресурси банку». 2. Система управління фінансовими ресурсами банку. 3. Процес управління фінансовими ресурсами. 4. Динаміка пасивів та кількості банків в Україні протягом 2019-2023 років. 5. Динаміка фінансових ресурсів банків України за 2019-2023 роки. 6. Структура фінансових ресурсів банків України за 2019-2023 роки. 7. Структура фінансових ресурсів АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки. 8. Аналіз динаміки та структури зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки. 9. Динаміка і структура власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки. 10. Аналіз динаміки фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки. 11. Аналіз динаміки активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки. 12. Аналіз динаміки кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки. 13. Аналіз динаміки інвестицій в цінні папери за 2019-2023 рр. 14. Аналіз показників рентабельності АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки. 15. Аналіз ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки у %. 16. Пропозиції щодо удосконалення управління ресурсним потенціалом банку. 17. Розрахунок ефекту фінансового левериджу АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки. 18. Поради для застосування ефекту фінансового левериджу. 19. Вихідні дані для прогнозування показників рентабельності АТ КБ «ПриватБанк» за 2015-2023 роки. 20. Парні коефіцієнти кореляції (наявність зв'язку) та детермінації (щільність зв'язку). 21. Динаміка показників рентабельності АТ КБ «ПриватБанк» за 2015-2023 роки та прогноз на 2024 рік у %.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання « 20 » травня 2024 року _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Теоретичні основи управління фінансовими ресурсами банку	06.09.2024	виконано
2.	Аналітичні основи управління фінансовими ресурсами АТ КБ «ПриватБанк» та їх вплив на рівень рентабельності	10.10.2024	виконано
3.	Напрями вдосконалення управління фінансовими ресурсами банку на прикладі АТ КБ «ПриватБанк»	11.11.2024	виконано
4.	Формування висновків і пропозицій	25.11.2024	виконано
5.	Оформлення роботи	06.12.2024	виконано

Здобувач

_____ (підпис)

Кирило ЗЕМСКОВ

_____ (прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

Олена ЛИСА

_____ (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БАНКУ	7
1.1. Економічна сутність, склад та функції фінансових ресурсів банку	7
1.2. Методичний інструментарій оцінки та аналізу фінансових ресурсів банку	14
1.3. Теоретико-методичні підходи до управління фінансовими ресурсами банку в контексті забезпечення рентабельності його діяльності	18
Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АТ КБ «ПРИВАТБАНК» ТА ЇХ ВПЛИВ НА РІВЕНЬ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ	28
2.1. Аналіз джерел і механізму формування фінансових ресурсів АТ КБ «ПриватБанк»	28
2.2. Аналіз використання фінансових ресурсів банку	40
2.3. Оцінка впливу ресурсної забезпеченості банку на рентабельність його діяльності	46
Висновки до розділу 2	52
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БАНКУ НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	55
3.1. Пропозиції щодо вдосконалення управління ресурсним потенціалом банку в контексті забезпечення рентабельності його діяльності	55
3.2. Підвищення рентабельності діяльності АТ КБ «ПриватБанк» завдяки вдосконаленню управління його фінансовими ресурсами	61
Висновки до розділу 3	68
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ДОДАТКИ	81

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення управління фінансовими ресурсами банку з метою підвищення рентабельності його діяльності»

Кваліфікаційна робота містить: 80 с., 7 рис., 14 табл., 9 додатків, 54 літературних джерела.

Об'єкт дослідження: процес і система управління фінансовими ресурсами банку.

Предмет дослідження: теоретико-методичні та практичні аспекти управління фінансовими ресурсами АТ КБ «Приватбанк».

Метою роботи є обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення управління фінансовими ресурсами банку в контексті підвищення рівня рентабельності його діяльності.

Методи дослідження: системного підходу; спостереження; порівняння; вертикального, горизонтального та коефіцієнтного аналізу; економіко-математичного моделювання.

У процесі виконання кваліфікаційної роботи досліджено окремі аспекти управління фінансовими ресурсами банку, проведено оцінку та аналіз показників рентабельності банку, розроблено відповідні пропозиції стосовно вдосконалення управління фінансовими ресурсами банку з метою підвищення його рентабельності. Отримані результати можуть бути використані в практичній діяльності АТ КБ «ПриватБанк»

КЛЮЧОВІ СЛОВА

БАНК, ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, АКТИВИ, ПАСИВИ, ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ БАНКУ.

KEYWORDS

BANK, FINANCIAL RESOURCES, EFECIENCY, PROFITABILITY, ASSETS, LIABILITIES, BANK EQUITY.

ВСТУП

Останні роки характеризуються низкою негативних тенденцій у банківському секторі, які ускладнюють діяльність банківських установ. Зокрема, скорочується кредитна активність клієнтів, зростає кількість шахрайських операцій, обмежуються можливості банків у формуванні капіталу, а також зменшуються обсяги вільних коштів для тимчасового використання. У таких умовах комерційні банки мають розробляти та впроваджувати фінансову політику, спрямовану на подолання кризових явищ, забезпечення стабільних фінансових результатів і підвищення рентабельності своєї діяльності.

Проблематика управління банківськими ресурсами цікавить достатньо значну кількість зарубіжних і вітчизняних науковців і дослідників. Серед вітчизняних можна відзначити таких, як М. Д. Алексеєнко, Ю.В. Ананьєва, Т.Я. Андрейків, М.В. Баланюк, О.В. Васюренко, О.В. Дзюблюк, Ж.М. Довгань, І.В. Дрогоруб, І.І. Д'яконова, С.А. Єрохін, О.Д. Заруба, М.В. Ігнатишин, В.В. Коваленко, О.А. Криклій, З.М. Криховецька, І.В. Кохан, А.М. Мороз, Л.О. Примостка, В.І. Рудевська, Р.А. Слав'юк, М.І. Савлук, В.І. Успенко, Д.І. Бойко, О.О. Коковіхіна, О.В. Цебенко, Ж.М. Довгань та інших. Однак ця проблема залишається актуальною в умовах сучасного нестабільного ринку та потребує подальшого розв'язання як на макроекономічному рівні, так і в межах функціонування банківського сектору країни.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення управління фінансовими ресурсами банку в контексті підвищення рівня рентабельності його діяльності.

Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити наступні завдання у кваліфікаційній роботі:

- дослідити економічну сутність, склад та функції категорії «фінансові ресурси банку»;
- охарактеризувати напрацьований науковцями методичний інструментарій оцінки та аналізу фінансових ресурсів банку;

- розглянути теоретико-методичні підходи до управління фінансовими ресурсами банку;
- провести аналіз джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки;
- оцінити вплив ресурсної забезпеченості банку на рентабельність його діяльності;
- окреслити й обґрунтувати напрями вдосконалення управління фінансовими ресурсами банку для підвищення рентабельності його діяльності.

Об'єктом дослідження є процес і система управління фінансовими ресурсами банку.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти управління фінансовими ресурсами АТ КБ «Приватбанк».

Методами дослідження є: метод системного підходу – при розгляді управління як системи і як процесу; спостереження – при отриманні інформації з форм офіційної річної звітності АТ КБ «ПриватБанк»; порівняння, вертикального, горизонтального та коефіцієнтного аналізу – при розгляді структури й динаміки активів і пасивів банку та показників ефективності використання його капіталу; економіко-математичного моделювання – при виявленні чинників, що спричиняють вплив на показники рентабельності, а також при перспективному прогнозуванні їх розміру.

Наукова новизна роботи полягає в обґрунтуванні напрямів удосконалення управління фінансовими ресурсами банку, дотримання яких дозволить підвищити рівень рентабельності його діяльності. Впровадження в практичну діяльність банку розроблених пропозицій дозволить віднайти оптимальне співвідношення між рентабельністю, ліквідністю та ризиковістю його діяльності.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є законодавчі й підзаконні нормативно-правові акти, матеріали фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк» за аналізований період, монографії та наукові статті вітчизняних і закордонних дослідників тощо.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БАНКУ

1.1. Економічна сутність, склад та функції фінансових ресурсів банку

У сучасних умовах розвитку фінансового ринку України банківська система виконує ключову функцію у зміцненні стабільності та сприянні економічному зростанню, що є важливим для підвищення конкурентоспроможності економіки.

Це зумовлено тим, що банки виступають основними фінансовими посередниками, забезпечуючи ефективний перерозподіл фінансових ресурсів між різними учасниками економічних процесів.

Фінансові ресурси розподіляються між різними галузями економіки. Достатні та добре розподілені фінансові ресурси виступають основою для безперебійної роботи банків. Та підвищення його прибутку, що в свою чергу дозволяє укріплювати свої позиції на фінансовому ринку України.

Безперебійне функціонування фінансових ринків залежить від ліквідності та довіри всіх залучених учасників. Зростання обсягу фінансових ресурсів дозволяє банкам ефективніше задовольняти потреби юридичних і фізичних осіб у поточних і інвестиційних коштах.

До того як почати розглядати управління фінансовими ресурсами, вважаємо доцільним розглянути саме поняття фінансових ресурсів банку. Серед науковців і дослідників немає єдиного бачення цього поняття. Різні автори наукових досліджень у своїх публікаціях по-різному інтерпретують поняття «фінансові ресурси банку».

Умовно можна визначити такі підходи до трактування цього поняття: як сукупність коштів у розпорядженні банку; як активи, сформовані за рахунок різних джерел (власних, залучених, запозичених); як складова частина системи загальних ресурсів банку (табл. 1.1).

Дослідження поняття «фінансові ресурси банку»

Дрогоруб І.В.	«Фінансові ресурси банку є сукупністю усіх грошових коштів (власних, залучених, запозичених), які знаходяться в розпорядженні банку, та є джерелом його виробничого та соціального розвитку які використовуються ним для здійснення дохідних операцій з метою досягнення високих фінансових результатів» [12, с. 106]
Д'яконова І. І	«Фінансові ресурси банку потрібно розглядати як частину ресурсів банку, яка формується завдяки коштам, сформованим через залучення та запозичення в економічних агентів, які трансформуються за строками, сумами та ризиками відповідно до параметрів розміщення в активи банку шляхом їх адаптації, а також за рахунок власного капіталу. При цьому очікується, що їх використання в майбутньому призведе до збільшення економічної вигоди банку» [13]
Бойко Д.І, Коковіхіна О.О., Цебенко О.В.	«Фінансові ресурси банку – це комплекс власних, залучених і запозичених грошових коштів та їх еквівалентів, які банк має у своєму розпорядженні та застосовує для здійснення своєї діяльності» [7, с. 376]
Автори які ототожнюють поняття «банківські ресурси» і «фінансові ресурси банку»	
Т.Я. Андрейків, П.М. Сенищ та М.М. Сивуляк	«Банківські ресурси є сукупністю грошових коштів, які знаходяться у розпорядженні банку та використовуються ним для здійснення кредитних, інвестиційних та інших активних операцій» [1, с. 66]
Коваленко М. О.	«Банківські ресурси це сукупність матеріальних і нематеріальних активів виражених у грошовій формі, що перебувають у розпорядженні банківської установи та використовуються для здійснення банківської діяльності виконання функцій банку та проведення банківських операцій з метою отримання прибутку» [20, с. 55]

Джерело: систематизовано автором

Ми можемо зробити висновок, що банківські ресурси – це сукупність грошових і негрошових ресурсів, які знаходяться в розпорядженні банківської установи на засадах власності та тимчасового користування. Ці ресурси спрямовані на підтримку всіх цілей банківської установи, таких як забезпечення достатнього рівня ліквідності, прибутковості, розвиток матеріально-технічної бази, зміцнення позицій на грошовому ринку тощо. Важливою характеристикою банківських ресурсів є те, що вони

перерозподіляються на кредитній основі. Це означає, що банк акумулює кошти своїх клієнтів (депозити), а потім надає їх у позику іншим клієнтам (кредити). Завдяки цьому банк може генерувати прибуток у формі процентів за кредитами.

Банківські ресурси це життєва сила будь-якої фінансової установи. Вони являють собою сукупність коштів, якими розпоряджається банк для здійснення своєї діяльності, включаючи кредитування, інвестування, розрахунково-касові операції та інші послуги.

Розглянемо поняття «банківські ресурси» у вузькому та широкому розумінні. У вузькому розумінні «банківські ресурси» це фінансові ресурси, які банк використовує для кредитування та інших операцій. До них належать депозити, кредити, власні кошти банку тощо. У широкому розумінні «банківські ресурси» це всі можливості банку для отримання доходу, включаючи не лише фінансові ресурси, але й реальні активи (нерухомість, обладнання) та нематеріальні активи (бренд, репутація) [31 с. 769].

Мета управління фінансовими ресурсами банку полягає в підвищенні ринкової вартості банку, зміцненні його фінансової стабільності, забезпеченні платоспроможності та ліквідності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, а також у формуванні ефективної системи управління фінансовою діяльністю [14 с. 38].

Для досягнення своїх цілей банк повинен ефективно управляти своїми активами (кредитами, інвестиціями) та пасивами (депозитами, кредитами). Це означає, що банк повинен знаходити баланс між ризиком та прибутковістю своїх операцій.

Деякі науковці трактують банківські ресурси через концепцію «банківського капіталу». Вони розглядають «капітал» як сукупність економічних відносин, що виникають між суб'єктами під час формування та використання активів, зокрема фінансових ресурсів, з метою досягнення максимального прибутку [33 с. 584].

Аналітики виділяють банківський капітал як багатогранне явище, що включає два основні аспекти: матеріально-речовий та суспільний.

Матеріально-речовий аспект стосується матеріальних і фінансових ресурсів, що знаходяться у розпорядженні банку: матеріальними активами є будівлі, приміщення, офісна та банківська інфраструктура, вони є основою для здійснення банківської діяльності; до фінансових ресурсів відносять власні та запозичені кошти банку, а також запозичені кошти. Цей аспект акцентує увагу на матеріальному вираженні капіталу як ресурсу, що забезпечує функціонування банку.

Суспільний аспект банківського капіталу фокусується на економічних відносинах, які виникають між різними суб'єктами економіки в процесі управління капіталом. Цей аспект включає: відносини власності (хто є реальними власниками банківських ресурсів та як ці ресурси розподіляються); процеси залучення ресурсів (взаємодія банку з клієнтами, партнерами та ринками для акумулювання капіталу); використання ресурсів (механізми, за якими банк направляє залучені кошти в кредитування, інвестиції або інші форми активів); розподіл доходів і ризиків (як прибуток розподіляється між учасниками економічного процесу, а також як банк бере на себе або передає ризики). Ця складова висвітлює капітал як соціально-економічний інструмент, що визначає взаємодію банку з ринком і суспільством у цілому [27].

Матеріально-речовий аспект представляє капітал у фізичній формі, тоді як суспільна форма акцентує увагу на економічних і соціальних взаєминах, які обумовлюють його використання. Разом ці два аспекти формують цілісне уявлення про банківський капітал як ресурс і як економічне явище.

Поняття «фінансові ресурси банку» тісно пов'язане з його особливою функціональною роллю. З одного боку, банки виконують роль фінансових посередників, забезпечуючи перерозподіл вільних фінансових ресурсів. З іншого боку, вони виступають як суб'єкти, що застосовують ці ресурси у власній діяльності [6].

Ресурси банку є фундаментом банківської діяльності. До них належать грошові кошти, матеріальні та фінансові активи, виражені в грошовій формі.

Вони дають змогу банкам здійснювати кредитно-інвестиційні операції та надавати широкий спектр банківських послуг [44, с. 88].

На рівні всієї банківської системи, банківські ресурси відображають, як комплекс економічних відносин, пов'язаних зі створенням, розподілом та використанням коштів. При цьому важливо враховувати мультиплікативний ефект та діяльність центральних банків яка стосується емісії платіжних засобів.

Незважаючи на відсутність єдиного визначення банківських ресурсів у науковій літературі, всі існуючі трактування мають спільну суть. Розуміння та ефективне використання цих понять є ключовим фактором для економічного розвитку країни.

Найважливішим є не лише залучити якомога більше ресурсів, а використовувати їх раціонально, з урахуванням потреб економіки та перспектив розвитку.

Банківські ресурси слугують джерелом для виконання банками своїх функцій, вирішення поточних та стратегічних завдань.

Належна кількість ресурсів, достатня для забезпечення фінансової стабільності та економічного розвитку, є критично важливою умовою успішного функціонування як окремих банків, так і всієї банківської системи в цілому.

Склад фінансових ресурсів банку є основоположним для розуміння стабільності та ефективності функціонування банку, а також для оцінки його потенціалу щодо збільшення прибутковості. Розглянемо з чого вони складаються.

Першою категорією фінансових ресурсів є власні кошти банку. До них входить статутний та резервний капітал, а також нерозподілений прибуток, основну частину власних коштів банку зазвичай складає саме його статутний капітал [49, с. 16].

Статутний капітал це основний капітал, який формується під час створення банку за рахунок внесків засновників або акціонерів. Він виступає

важливим компонентом фінансової стабільності банку, забезпечуючи базову основу для здійснення його діяльності та захисту від потенційних ризиків.

Резервний капітал – це капітал, який формується з частини прибутку банку і використовується ним щоб покрити свої непередбачувані витрати або збитки. Він є важливим інструментом для забезпечення фінансової стабільності банку в умовах економічної невизначеності та можливих фінансових потрясінь.

Нерозподілений прибуток становить частину чистого доходу, яка не була виплачена акціонерам у вигляді дивідендів, а залишається в розпорядженні банку. Ці кошти можуть використовуватися для розвитку інфраструктури, фінансування нових проектів та задоволення інших потреб установи.

Другою категорією є залучені кошти, які включають в себе дві групи це депозити та кошти інших банків.

Депозити це кошти, які клієнти (фізичні та юридичні особи) розміщують на рахунках банку. Депозити є одним з основних джерел фінансових ресурсів для банку і можуть бути як строковими, так і до запитання. Депозитні операції забезпечують банку стабільний приплив коштів та можливість здійснювати кредитування [46].

Кошти інших банків це міжбанківські кредити та депозити, які банк залучає для короткострокового чи середньострокового фінансування своїх потреб. Такі операції дозволяють банку ефективно управляти своєю ліквідністю та забезпечувати виконання зобов'язань перед клієнтами.

Третьою категорією фінансових ресурсів є запозичені кошти, до них входять кредити від центрального банку, облігації та єврооблігації.

Кредити від центрального банку це кошти, які банк отримує від центрального банку для підтримання ліквідності або для фінансування інших операцій. Центральний банк надає такі кредити з метою стабілізації фінансової системи та забезпечення стійкості банківського сектору.

Облігації це боргові цінні папери, які банк випускає на ринку для залучення довгострокових фінансових ресурсів. Облігації можуть бути як державні, так і корпоративні. Випуск облігацій дозволяє банку залучати значні

кошти на тривалий період, що сприяє фінансуванню великих проектів та розширенню банківської діяльності.

Єврооблігації це облігації, випущені на міжнародному ринку капіталів і можуть залучати фінансування з-за кордону. Єврооблігації дозволяють банку диверсифікувати джерела фінансування та залучати кошти з різних країн, що сприяє зниженню ризиків та забезпечує стабільність фінансових потоків.

Усі ці компоненти фінансових ресурсів забезпечують банк необхідними коштами для здійснення його операційної діяльності, фінансового управління та забезпечення стабільності та зростання.

Розглянувши визначення фінансових ресурсів банку та їх склад, варто розглянути їх функції, вони визначають основні напрямки використання фінансових ресурсів та їх роль у забезпеченні стабільності і ефективності діяльності банку [26, с. 57].

Основна функція банківських ресурсів полягає в залученні коштів від різних джерел. Банки залучають кошти у вигляді депозитів від фізичних і юридичних осіб, міжбанківських кредитів, випуску облігацій та інших фінансових інструментів. Цей процес забезпечує банку необхідний обсяг ресурсів для здійснення його операційної діяльності. Основним джерелом фінансових ресурсів є залучення депозитів від фізичних та юридичних осіб. Банки пропонують різноманітні депозитні продукти для клієнтів, що дозволяє їм акумулювати значні обсяги коштів. Для забезпечення короткострокової ліквідності та покриття тимчасових фінансових потреб банки залучають кошти на міжбанківському ринку. Також банки випускають облігації, що дає їм змогу фінансувати великі проекти та розширювати свою діяльність.

Другою важливою функцією фінансових ресурсів банку є розподіл залучених коштів. Вони виконують цю функцію кредитуючи фізичних і юридичних осіб, інвестуючи в різні фінансові інструменти та проводячи інші операції, спрямовані на ефективне використання ресурсів.

Третя функція фінансових ресурсів банку полягає у збереженні та управлінні залученими коштами. Банки забезпечують безпеку збереження коштів клієнтів, здійснюють управління ризиками та забезпечують ліквідність.

Банки виконують роль фінансових посередників між суб'єктами економіки. Вони залучають кошти від одних учасників ринку (вкладників) та надають їх у вигляді кредитів іншим учасникам (позичальникам). Це сприяє ефективному розподілу фінансових ресурсів в економіці та забезпечує взаємодію між різними секторами.

Підсумовуючи вище сказане, фінансові ресурси є основою для забезпечення операційної діяльності банків, їх стабільності та конкурентоспроможності. Вони виконують три ключові функції – залучення, розподіл і збереження коштів, а також слугують важливим інструментом фінансового посередництва. Завдяки цьому банки не лише забезпечують ефективне функціонування власної діяльності, але й активно сприяють зростанню економіки, стабільності фінансового сектору та підвищенню добробуту суспільства.

1.2. Методичний інструментарій оцінки та аналізу фінансових ресурсів банку

Як уже зазначалось раніше, фінансові ресурси банку є ключовим фактором його успішного функціонування та розвитку. Вони являють собою сукупність коштів, які банк використовує для здійснення своїх операцій, включаючи кредитування, інвестування, розрахунково-касові операції та інші послуги. Ефективне управління фінансовими ресурсами дозволяє банку досягати своїх цілей, отримувати прибуток та підвищувати свою стійкість до негативних впливів.

Ефективна оцінка та аналіз фінансових ресурсів є ключовими для забезпечення стабільності, прибутковості та стійкості банку. Розглянемо детальніше основні методи, що використовуються для досягнення цих цілей.

Аналіз балансу банку є одним з основних методів оцінки його фінансових ресурсів. Баланс відображає фінансовий стан банку на певну дату і включає активи, пасиви та власний капітал.

Існує два методи проведення аналізу: горизонтальний полягає в порівнянні статей балансу за кілька періодів для виявлення динаміки змін [39 с. 9]. Цей метод дозволяє виявити тенденції та аномалії у структурі активів та пасивів банку. Та вертикальний, полягає в визначенні структури балансу шляхом обчислення частки кожної статті у загальній сумі активів або пасивів. Це допомагає оцінити пропорції різних компонентів фінансових ресурсів та їхню взаємозалежність.

Для оцінки фінансових ресурсів також використовують фінансові коефіцієнти, вони виступають інструментами для оцінки фінансової стійкості, ліквідності та прибутковості банку. До основних коефіцієнтів відносять коефіцієнти ліквідності, рентабельності та капіталізації [42].

Найважливішими з коефіцієнтів ліквідності є коефіцієнти поточної ліквідності та швидкої ліквідності [52, с. 902]. Коефіцієнт поточної ліквідності є одним із ключових фінансових показників, що відображає здатність компанії покривати свої короткострокові зобов'язання за рахунок короткострокових активів. Цей коефіцієнт обчислюється за формулою: оборотні активи поділити на короткострокові зобов'язання. для банківського сектора коефіцієнт поточної ліквідності має особливе значення, оскільки він відображає спроможність банку виконувати свої короткострокові зобов'язання перед клієнтами та кредиторами. Банки, які мають високий коефіцієнт поточної ліквідності, як правило, вважаються надійнішими та більш стійкими до фінансових криз.

Коефіцієнт швидкої ліквідності для банку відображає його здатність своєчасно виконувати короткострокові зобов'язання без необхідності реалізації низьколіквідних активів. Він розраховується за формулою: високоліквідні

активи (готівка, кошти на кореспондентських рахунках тощо) поділені на короткострокові зобов'язання. Цей показник є ключовим для оцінки фінансової стабільності банку, оскільки демонструє його спроможність швидко реагувати на вимоги клієнтів або інших контрагентів. Високий коефіцієнт швидкої ліквідності свідчить про надійність банку у виконанні зобов'язань і стійкість до ризиків ліквідності.

Коефіцієнти рентабельності відіграють важливу роль у фінансовому аналізі, зокрема коефіцієнт рентабельності активів та рентабельності власного капіталу. Коефіцієнт рентабельності активів є ключовим показником ефективності, що демонструє, наскільки успішно компанія, а особливо банк, використовує свої активи для отримання прибутку [2].

У банківському секторі цей коефіцієнт має особливе значення, оскільки він показує здатність банку використовувати свої активи, такі як кредити та інвестиції, для забезпечення прибутковості. Високий рівень рентабельності активів свідчить про ефективне управління активами, що є позитивним сигналом для акціонерів та потенційних інвесторів.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу банку демонструє, наскільки ефективно банк використовує власний капітал для генерування чистого прибутку.

Також для аналізу фінансових ресурсів використовують коефіцієнт капіталізації. Він є важливим фінансовим показником, оскільки відображає структуру капіталу компанії, зокрема співвідношення між власним капіталом і зобов'язаннями [43]. В банківському секторі цей коефіцієнт відображає здатність банку залучати нові кредити та інвестувати у розвиток. Високий рівень заборгованості може обмежити здатність банку залучати додаткові фінансові ресурси та збільшити ризики неплатоспроможності.

Для аналізу змін в часі фінансових ресурсів використовують аналіз динаміки.

Аналіз динаміки є важливим аспектом оцінки фінансового стану та ефективності діяльності банку або будь-якої іншої компанії. Динамічний аналіз

дозволяє виявити тенденції та зміни в показниках з часом, що допомагає зрозуміти, як розвивається компанія і чи відповідає вона стратегічним цілям.

Такий аналіз дає змогу банку оцінити ефективність своєї діяльності, виявити як позитивні, так і негативні аспекти, а також приймати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на підвищення фінансової стійкості та рентабельності, і прогнозувати подальші кроки.

Для визначення пропорцій різних компонентів фінансових ресурсів таких як власний капітал, залучені кошти, запозичені кошти, та оцінці їхньої частки у загальній структурі використовують аналіз структури капіталу.

Окрім кількісних методів, важливим є також аналіз якісних показників, таких як: кредитний рейтинг, якісь активів, управління ризиками.

Кредитний рейтинг банку є оцінкою його здатності виконувати свої фінансові зобов'язання перед кредиторами та іншими вкладниками [22]. Цей рейтинг встановлюється рейтинговими агентствами на основі комплексного аналізу різних факторів, які включають фінансову стійкість, управлінську ефективність, ринкову позицію, репутацію та інші аспекти діяльності банку. Високий кредитний рейтинг сприяє отриманню фінансування за більш низькими відсотковими ставками, підсилює довіру клієнтів, інвесторів та партнерів, більш надійні умови кредитування та зменшення фінансових ризиків. Кредитний рейтинг є важливим інструментом для інвесторів, клієнтів та інших учасників фінансового ринку для оцінки стабільності та надійності банку, тому він є важливим аспектом у фінансовому аналізі та стратегічному плануванні.

Управління ризиками в банку є ключовою функцією, спрямованою на ідентифікацію, оцінку та управління ризиками, які можуть впливати на його фінансову стійкість, операційну ефективність та репутацію [8 с. 709]. Основні аспекти управління ризиками включають такі види ризику:

1. Кредитний ризик – це ризик неповернення позикових коштів клієнтами або контрагентами. Цей ризик оцінюється на основі кредитного аналізу,

показників кредитного портфеля та рейтингу кредитоспроможності позичальників.

2. Ринковий ризик – це ризик змін вартості активів та зобов'язань банку через коливання на фінансових ринках (валютний ризик, процентний ризик, ризик цінових змін тощо). Цей ризик керується через диверсифікацію портфеля та застосування фінансових інструментів для зменшення впливу ринкових коливань

3. Операційний ризик – це ризик втрат, що виникають внаслідок недоліків або відмов у внутрішніх процесах, людських помилок, шахрайства або технічних невдач. Цей ризик керується через вдосконалення внутрішніх контрольних процедур, страхування та навчання персоналу.

Для оцінки стійкості банку до різних економічних шоків і стресових ситуацій проводять стрес-тест [34, с.135]. Розглянемо два методи стрес-тесту. Першим є сценарний аналіз, що дає змогу змодельовати різні сценарії розвитку економіки та їх впливу на фінансовий стан банку. Другий – це аналіз чутливості, він дозволяє визначити вплив зміни основних макроекономічних показників (наприклад, процентних ставок, курсу валют) на фінансовий стан банку.

Використання різних методів оцінки та аналізу фінансових ресурсів банку є важливими для забезпечення його стабільності, ефективності та стійкості, що дозволяє отримати комплексну картину фінансового стану банку, виявити сильні та слабкі сторони, а також розробити стратегії для підвищення його прибутковості та конкурентоспроможності.

1.3. Теоретико-методичні підходи до управління фінансовими ресурсами банку в контексті забезпечення рентабельності його діяльності

Теоретико-методичні підходи до управління фінансовими ресурсами банку в контексті забезпечення рентабельності його діяльності охоплюють

концепції, принципи та інструменти, які дозволяють банкам ефективно акумулювати, розподіляти та використовувати ресурси для досягнення стратегічних цілей. Основна увага приділяється підвищенню прибутковості, підтриманню фінансової стабільності та мінімізації ризиків.

Управління фінансовими ресурсами виступає системою організації та контролю над фінансовими потоками в банку з метою забезпечення оптимального використання капіталу та підвищення прибутковості діяльності. У банківському контексті це включає планування, аналіз, контроль і оптимізацію фінансових активів та пасивів, враховуючи такі аспекти, як ліквідність, рентабельність, ризики та регуляторні вимоги.

Управління банківськими ресурсами на мікрорівні охоплює діяльність, спрямовану на залучення грошових коштів від вкладників та інших кредиторів, а також визначення обсягів і оптимальної структури джерел фінансування у тісному зв'язку з їх подальшим розміщенням. Основна мета такого управління – забезпечення максимально ефективного використання ресурсів шляхом проведення банками збалансованої політики в сфері активів і пасивів. У ширшому сенсі управління фінансовими ресурсами банку передбачає здатність системи виконувати свої функції з урахуванням впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на формування ресурсного потенціалу [17, с. 69].

Як і будь-якими фінансовими ресурсами, банківськими ресурсами необхідно управляти. Управління фінансовими (банківськими) ресурсами можна розглядати як систему і як процес. Як система управління фінансовими ресурсами банку є складником фінансового менеджменту банку, тобто системи управління фінансами банку. Як процес управління фінансовими ресурсами банку інтегроване в загальний процес управління банком, що організовано з метою забезпечення діяльності банку та вирішення поставлених перед банком стратегічних і тактичних цілей і завдань з їх досягнення [16].

Система управління фінансовими ресурсами банку є ключовим елементом, що забезпечує ефективне функціонування та стійкість банківської установи. Вона включає комплекс процесів, методів та інструментів,

спрямованих на оптимізацію використання фінансових ресурсів для досягнення стратегічних цілей банку (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Система управління фінансовими ресурсами банку

Джерело: створено на основі [3, с. 322;51, с. 326]

Система управління фінансовими ресурсами банку включає в себе (рис. 1.1.):

1. Фінансове планування та прогнозування є основою ефективного управління фінансами банку, воно ділиться на декілька етапів. Стратегічне планування є першим етапом, на ньому розроблять довгостроковий фінансовий план, який охоплює 3-5 років та враховує глобальні цілі банку. Другим є оперативне планування на ньому розроблять річні та квартальні бюджети, які деталізують очікувані доходи та витрати. Прогнозування грошових потоків виступає третім етапом на ньому проводять аналіз та оцінка майбутніх грошових надходжень і витрат з метою забезпечення стабільної ліквідності. Четвертим етапом є сценарний аналіз на ньому моделюють різні фінансові сценарії (оптимістичний, песимістичний, базовий) для підготовки до можливих змін у зовнішньому середовищі.

2. Управління джерелами фінансування – це багатогранний процес, який передбачає аналіз, планування, моніторинг і контроль над фінансовими ресурсами. Ефективне управління цим процесом сприяє стабільності,

ліквідності та рентабельності банку чи підприємства, забезпечуючи його стійкість у мінливих ринкових умовах.

3. Оптимізація структури капіталу полягає в досягненні балансу між фінансовою ефективністю та забезпеченням стабільності банку. Вона дозволяє знизити вартість фінансування, підвищити рентабельність і мінімізувати ризики, що вкрай важливо для його стійкого розвитку. Для оцінки ефективності структури капіталу використовуються показники, зокрема WACC (середньозважена вартість капіталу).

4. Управління активами та пасивами – це стратегія яка спрямована на оптимізацію співвідношення між активами та пасивами для підвищення рентабельності та зниження ризиків. До управління активами відносяться: інвестиції в високоліквідні активи (державні облігації, депозити в НБУ) для забезпечення швидкого доступу до грошових коштів, оптимізація структури кредитного портфеля (коротко- та довгострокові кредити), диверсифікація портфеля активів для зниження ризиків. До управління пасивами відносять планування строків погашення залучених коштів для забезпечення достатнього рівня ліквідності, управління процентними ставками для зменшення вартості фінансування, хеджування валютних ризиків (для банків, які працюють з іноземною валютою).

5. Управління ліквідністю – це процес підтримання оптимального рівня ліквідних активів для забезпечення своєчасного виконання фінансових зобов'язань. До нього відносять: створення резервів у вигляді грошових коштів, короткострокових депозитів, державних облігацій для покриття непередбачених витрат, використання коефіцієнтів ліквідності (поточна, швидка ліквідність) для оцінки здатності банку виконувати короткострокові зобов'язання, стрес-тестування для оцінки стійкості банку до фінансових шоків.

6. Управління ризиками – це комплекс заходів, спрямованих на ідентифікацію, оцінку та мінімізацію фінансових ризиків, таких як: кредитний ризик, процентний ризик, валютний та операційний ризик. Для управління ризиками використовують такі інструменти: використання моделей скорингу

для оцінки кредитоспроможності клієнтів, хеджування процентних і валютних ризиків за допомогою деривативів (форварди, ф'ючерси, опціони, свопи), створення резервів під можливі втрати (резерви під кредитні ризики).

7. Контроль та аналіз фінансової діяльності передбачає забезпечення систематичного моніторингу фінансових показників для оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами. До нього відносять: співставлення фактичних показників з плановими та аналіз відхилень. коригування планів для підвищення фінансової стійкості, використання показників рентабельності (ROA, ROE), ліквідності, платоспроможності для оцінки фінансового стану, внутрішній та зовнішній аудит для перевірки відповідності фінансової звітності та процесів нормативним вимогам, регулярна оцінка ефективності внутрішніх фінансових процесів.

Система управління фінансовими ресурсами є комплексним інструментом для забезпечення ефективності, стабільності та рентабельності діяльності банківських установ. Оптимізація фінансового планування, управління активами та пасивами, підвищення рівня ліквідності та ефективне управління ризиками дозволяють банкам не лише підтримувати стабільність, але й зростати в умовах конкурентного ринку.

На нашу думку, управління ресурсною базою банку є комплексом управлінських заходів, які формують послідовний процес створення та розподілу ресурсів із застосуванням сучасних методів і інструментів управління.

Формування оптимальної структури ресурсної бази банку є одним із ключових завдань управління його фінансовими ресурсами. Основною метою цього процесу є досягнення ефективного балансу між прибутковістю, ліквідністю та рівнем ризику, що дозволяє забезпечити стабільність роботи банку, підвищити його конкурентоспроможність і рентабельність..

Управління фінансовими ресурсами банку можна структуровано подати через ключові аспекти, які забезпечують ефективне формування, розподіл, використання та збереження фінансових ресурсів. Цей процес охоплює

стратегічні, тактичні та операційні підходи, що реалізуються в межах наступних етапів (рис. 1.2).

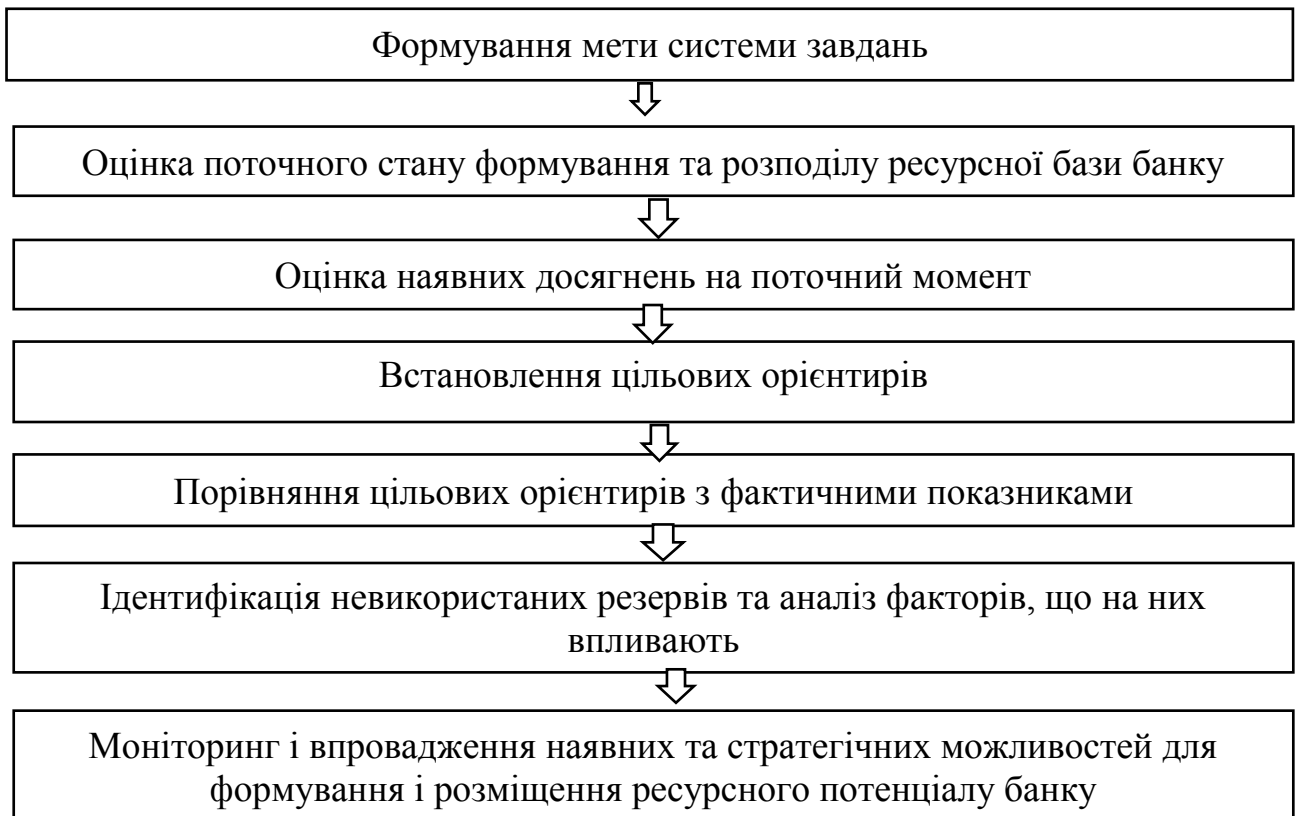

Рис. 1.2. Процес управління фінансовими ресурсами

Джерело: складено на основі [11, с. 214-215]

Формулювання системи завдань полягає у розробці комплексу дій, спрямованих на конкретизацію оперативних планів щодо формування та використання ресурсної бази банку. Основним інструментом для відображення ресурсної позиції банку є його баланс, який дає змогу чітко виміряти досягнуті цілі. Головне завдання цього етапу – сформулювати ключові напрямки роботи з ресурсною базою банку, визначити стратегії та тактики їх реалізації, а також окреслити орієнтири щодо очікуваних результатів і допустимих ризиків.

Аналіз поточного стану ресурсної бази необхідний етап для оцінки наявного потенціалу банку. Його основною метою є визначення фактичних значень ключових показників за певний проміжок часу.

Оцінка поточних результатів передбачає створення цілісної системи індикаторів, які дозволяють виявити тенденції розвитку окремих складових ресурсного потенціалу банку.

Визначення цільових орієнтирів передбачає встановлення критеріальних значень показників, які допомагають конкретизувати цілі банку в кількісному вимірі.

Порівняння цільових орієнтирів із фактичними показниками є базовим етапом стратегічного планування ресурсного потенціалу. Він передбачає аналіз відхилень між плановими та фактичними показниками, оцінку досягнення поставлених цілей і розробку відповідних коригувальних дій.

Визначення резервів і факторів впливу передбачає оцінку потенціалу банку для збільшення ресурсної бази, аналіз позитивних і негативних факторів впливу та розробку ефективних методів управління залученням і використанням ресурсів.

Контроль і реалізація можливостей це завершальний етап управління ресурсним потенціалом, який здійснюється під керівництвом банківського менеджменту. Він охоплює впровадження як поточних, так і стратегічних заходів з формування й розміщення ресурсної бази.

Варто зазначити, що підходи до управління банківськими ресурсами розвивалися поступово, відображаючи рівень зрілості та розвитку внутрішніх і зовнішніх фінансових ринків

Основним завданням банку під час формування фінансових ресурсів є забезпечення стабільної універсальної ресурсної бази шляхом вибору оптимальних її елементів. Однак можливості використання інструментарію управління фінансовими ресурсами обмежуються низкою чинників, які прямо чи опосередковано впливають на їх застосування, визначаючи обсяг і структуру мобілізованих коштів. Важливо оцінювати не лише вплив цих факторів, а й якість та інтенсивність їхньої дії в контексті змін, які вони спричиняють у процесі організації забезпечення банку ресурсами.

Фактори впливу класифікують на три групи: неконтрольовані, частково контрольовані та внутрішньо системні. Управління фінансовими ресурсами здійснюється на макроекономічному та мікроекономічному рівнях. На макрорівні воно передбачає регулювання маси грошей в обігу, вплив на інфляцію, а також фінансову підтримку пріоритетних економічних напрямків. На мікрорівні акцент робиться на регулюванні ресурсної бази комерційних банків для коригування їхнього кредитного потенціалу.

У сучасній економічній літературі управління залученими ресурсами розглядається у двох аспектах – кількісному та якісному [23].

Кількісний аспект спрямований на інтенсифікацію залучення ресурсів без детального врахування напрямів їх розміщення. Він передбачає активне стимулювання вкладень через розвиток нових продуктів, гнучкість процентних ставок, покращення обслуговування клієнтів і використання цінних паперів.

Якісний аспект базується на тісному взаємозв'язку між формуванням і розміщенням ресурсів, що дозволяє використовувати їх максимально ефективно. До основних методів якісного управління належать:

Метод загального фонду, який об'єднує всі ресурси банку та розподіляє їх між активами, що відповідають принципам ліквідності та прибутковості.

Метод розподілу активів (конверсії), який враховує джерела та терміни формування ресурсів для підтримання ліквідності та зменшення ризиків.

Метод наукового управління, що використовує економіко-математичні моделі для оптимізації залучення та розміщення ресурсів з максимізацією прибутку.

Практика банківської діяльності свідчить про необхідність поєднання різних методів управління, оскільки мінливість середовища ускладнює їхнє однозначне застосування. Пріоритетним напрямом залишається інтеграція фінансового та організаційного підходів, з акцентом на управління активами, капіталом, зобов'язаннями, прибутковістю та ліквідністю.

Основною метою управління фінансовими ресурсами є досягнення оптимального балансу між ліквідністю та прибутковістю банку з урахуванням

прийняттого рівня ризику. Для цього необхідно раціоналізувати структуру пасивів, що є основним джерелом фінансових ресурсів. При виборі методів управління кожен банк виходить із власної стратегії, що надає цьому процесу суб'єктивного характеру.

Варто зазначити, що у міжнародній банківській практиці інструменти управління ресурсами постійно вдосконалюються, поєднуючи балансові та позабалансові операції. У вітчизняних банках можливості обмежені нерозвиненістю окремих сегментів фінансового ринку, що зумовлює актуальність застосування традиційних методів управління структурою балансу [17, с. 78].

Серед основних проблем управління фінансовими ресурсами в умовах фінансової нестабільності можна виокремити:

1. Вплив грошово-кредитної політики НБУ, що ускладнюється зростанням ставок рефінансування й обов'язкового резервування.
2. Погіршення якості пасивів через підвищену вартість ресурсів і залежність від зовнішнього фінансування.
3. Скорочення депозитної бази, що потребує активного впровадження сучасних методів нарощування ресурсів.
4. Переважне використання цінових методів управління, тоді як необхідно розширювати застосування нецінових підходів, орієнтованих на покращення обслуговування клієнтів.

Оптимізація цих процесів потребує розробки комплексних стратегій управління фінансовими ресурсами, що враховують як реальні потреби банку, так і динамічні зміни зовнішнього середовища.

Висновок до розділу 1

Фінансові ресурси банку є ключовим елементом його діяльності, забезпечуючи основу для виконання функцій фінансового посередника між суб'єктами економіки. Вони охоплюють власні, залучені та запозичені кошти,

які використовуються для кредитування, інвестування та інших активних операцій. Від ефективності управління цими ресурсами залежить прибутковість, ліквідність та стабільність банківської установи.

Аналіз теоретичних основ управління фінансовими ресурсами банків показує, що їх головними функціями є управління залученням, розподілом і застосуванням коштів банків. Ці функції реалізуються шляхом акумулювання ресурсів через депозити, облігації, кредити центрального банку та інші інструменти, а також через забезпечення ефективного розміщення коштів у вигляді кредитів, інвестицій чи резервів.

Розглянуті методи аналізу фінансових ресурсів, включаючи горизонтальний і вертикальний аналіз балансу, фінансові коефіцієнти (ліквідності, рентабельності, капіталізації) та аналіз структури капіталу, дозволяють оцінити стабільність і фінансову стійкість банку. Зокрема, коефіцієнти ліквідності та рентабельності дають змогу оцінити здатність банку виконувати короткострокові зобов'язання та ефективність використання його активів.

Управління фінансовими ресурсами банку включає стратегічне планування, оптимізацію структури капіталу, управління активами і пасивами, а також контроль ризиків. Ці процеси спрямовані на досягнення балансу між ліквідністю, прибутковістю та ризиками. Застосування інструментів управління, таких як хеджування, резервування під ризики та диверсифікація активів, сприяє мінімізації втрат і підвищенню ефективності діяльності банку.

Загалом, оптимізація процесів управління фінансовими ресурсами банку є ключовим завданням, що впливає на його конкурентоспроможність і здатність забезпечувати економічне зростання. У сучасних умовах це вимагає комплексного підходу, що поєднує традиційні методи з інноваційними інструментами, враховуючи вплив макроекономічних чинників і специфіку розвитку фінансових ринків. Ефективне управління фінансовими ресурсами не лише забезпечує стійкість банківської установи, але й сприяє розвитку всієї банківської системи та економіки в цілому.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ АТ КБ «ПРИВАТБАНК» ТА ЇХ ВПЛИВ НА РІВЕНЬ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ

2.1. Аналіз джерел і механізму формування фінансових ресурсів АТ КБ «ПриватБанк»

Банківська система України відіграє ключову роль у розвитку та функціонуванні економіки. Як посередник на ринку фінансових ресурсів, вона забезпечує різні аспекти господарської діяльності.

Банківська система функціонує на основі загальних норм поведінки учасників банківських правовідносин, а також на принципах законності, що знаходять відображення у ключових засадах банківської діяльності. У мирний час та в умовах війни діяльність банків повинна базуватися на принципах права та етичних нормах. Визначальну роль у цьому відіграє рівень правової свідомості суб'єктів банківських відносин.

Основними принципами функціонування банківської системи в умовах війни є [37]:

Законність: Цей принцип є фундаментальним для діяльності банків. Банківські установи діють у межах законів, нормативних актів і правових документів як в Україні, так і в інших країнах.

Економічна самостійність: Банки несуть відповідальність за результати своєї діяльності. Вони мають свободу розпоряджатися власними та залученими ресурсами, а також майном, що перебуває у їх власності.

Незалежність від органів влади: Державні та місцеві органи не мають права втручатися в діяльність банківських установ, за винятком випадків, передбачених законом. Керівники та працівники банків виконують свої обов'язки без впливу з боку органів влади.

Розмежування відповідальності: Банки та держава не несуть відповідальності за зобов'язання одне одного, якщо інше не передбачено законодавством.

Легальність операцій: Усі банківські операції здійснюються виключно на основі отриманих ліцензій чи дозволів.

Дотримання економічних нормативів: Банки повинні виконувати вимоги Національного банку України, що спрямовані на підтримку інтересів клієнтів і стабільності банківської системи.

Свобода вибору банку: Фізичні та юридичні особи мають право обирати банківську установу для обслуговування.

Виконання зобов'язань: Банки зобов'язані виконувати взяті на себе зобов'язання, зокрема повертати кошти вкладникам та виконувати умови договорів.

Довіра клієнтів: Збереження довіри до банківської системи є ключовим принципом у складних умовах війни. Довіра забезпечує стабільність роботи банків і є результатом дотримання всіх вищезазначених принципів.

Отже, в умовах війни банківська система має працювати з дотриманням законності, забезпечуючи економічну стабільність, незалежність і довіру клієнтів, що є основою її ефективної роботи.

Зовнішні фактори, такі як світові фінансові кризи, COVID 19, та військові дії на території України на стабільну банківську діяльність також впливають і внутрішні фактори, які підвищують уразливість банків, не можна їх недооцінювати. Їх слід взяти до уваги, так як вони вказують на особливості роботи національної банківської системи.

Зважаючи на поточний час у світі, особливо враховуючи негативний вплив кризи COVID-19, яка поставила під загрозу економіці багатьох країн, а також війну, яка триває в нашій країні, надзвичайно важливо, щоб банківська система продовжувала функціонувати ефективно. Банківська криза може мати значний вплив на економіку. Якщо це забезпечує безперебійну роботу банку та прямо впливає на фінансові результати, довіру клієнтів,

конкурентоспроможність і ліквідність, ефективне формування та управління фінансовими ресурсами є фактично досягнутими для банків. Банки мають більшу можливість задовольнити поточні та інвестиційні потреби юридичних і фізичних осіб, коли вони мають достатньо грошей. Банківська система України виникла з низькою проблемою у процесі формування та використання ресурсів через умови, що склалися на поточному фінансовому ринку України.

Варто зазначити, що уповільнення розвитку банківської системи в Україні є результатом не лише зовнішніх факторів, але й внутрішніх проблем, таких як низька рентабельність активів і низький рівень капіталізації банків, а також показує ефективних систем і ресурсів для управління банківськими ризиками. На процес формування фінансових ресурсів банки негативно впливають ці елементи.

Але слід зазначити, що недостатня капіталізація залишається важливою проблемою банків у формуванні фінансових ресурсів, яка загострюється під час війни. Банки, які не мають достатньої капіталізації, стикаються із втратою конкурентоспроможності, зниженням рейтингу надійності та нездатністю виконувати нормативи НБУ. Це можна призвести до дій регулятора, а іноді й до банківської ліквідації. Крім того, це має негативні наслідки для фінансового та економічного розвитку, оскільки банки, які недостатньо капіталізовані, залишаються більш вразливими до економічних потрясінь, які можуть призвести до системних ризиків.

Таким чином, війна, COVID-19 та жорстка конкуренція на ринку негативно впливають на капіталізацію банків. Багато установ, особливо ті з обмеженими фінансовими ресурсами, не можуть досягти високого рівня капіталізації. Це поважає їм виконувати свої основні обов'язки, що ставлять під загрозу їхню стійкість і платоспроможність. Регулятори повинні проводити заходи в таких випадках, аж до ліквідації банків.

У період з 2019 по 2023 рік кількість банків в Україні зменшилася з 75 до 67. Це може спричинити занепокоєння, адже продовження цієї тенденції може погано вплинути на банківську систему в Україні (рис. 2.1).

Станом на 01.09.2024 р. кількість банків, які діють, – 62, з них з іноземним капіталом – 26, а сумарні пасиви дорівнюють 3160,8 млрд. грн. [32].

Як показує рисунок 2.1, кількість банків з 2019 року по 2023 рік значно знизилася. Це свідчить про те, що жорсткі вимоги регулятора щодо стійкості, відкритості та прозорості можуть продовжувати поступово скорочувати кількість діючих банків. Обсяг надання фінансових ресурсів банкам щороку збільшується, незважаючи на скорочення їх кількості.

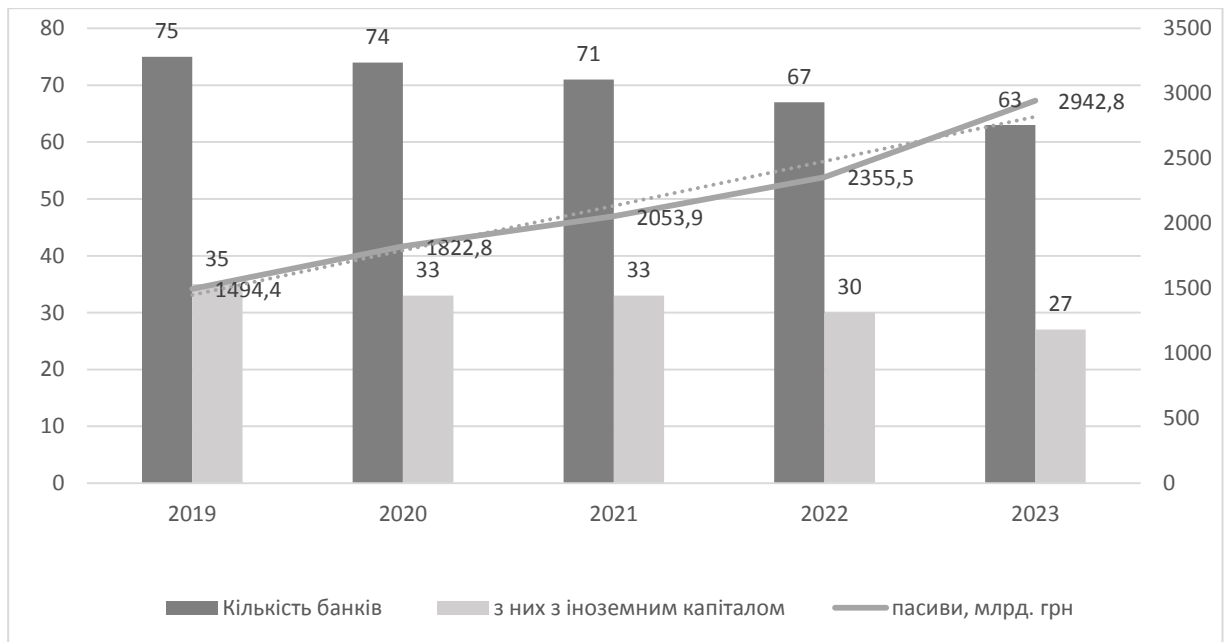

Рис. 2.1. Динаміка пасивів та кількості банків в Україні протягом 2019-2023 років

Джерело: складено на основі [19]

На кінець 2019 року в Україні було 75 банків з яких 35 з іноземним капіталом. В 2020-2021 році кількість банків з іноземним капіталом зменшилась до 33 які не знижувалися і залишалися стабільними. Однак у 2022 році їх кількість зменшилась до 30, у 2023 році кількість всіх банків зменшилась до 63 а банків з іноземним капіталом до 27. Аналізуючи цю інформацію, можна зробити висновок, що негативні наслідки фінансової кризи демонструють відсутність сприятливих умов для розвитку, що в свою чергу перешкоджає банкам стабільно розвиватись. Незважаючи на це вартість пасивів всіх банків

тільки зростала, так в 2019 році вона була 1494,4 млрд. грн., а в 2023 році її вартість зросла до 2942,8 млрд. грн.

Проаналізуємо динаміку фінансових ресурсів банків України за 2019-2023 роки (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка фінансових ресурсів банків України за 2019-2023 роки

Показник / Рік	Сума, млн. грн.					Відношення 2023 до 2019, %
	2019	2020	2021	2022	2023	
Власний капітал	200854	210640	255678	218549	296797	147,77
Статутний капітал	470712	479932	481535	407021	404751	85,99
Зобов'язання	1293606	1612174	1798250	215043	2646009	204,55
Всього	1494460	1822814	2053928	2353592	2942806	196,91

Джерело: складено на основі [32]

Усі пасиви банків зросли на 96,91% з 1494460 млн. грн. до 2942806 млн. грн. статутний капітал зменшився на 14%, що може свідчити про викуп банківських акцій або проведення інших операцій які зменшують вартість статутного капіталу. Зобов'язання займають основну частину в структурі пасивів і з кожним роком вони тільки зростають, так в 2023 році вони зросли на 104,55%, по відношенню до 2019 року (табл. 2.1).

Динаміка фінансових ресурсів банків України протягом 2019-2023 років, показана в таблиці 2.1, має не певну динаміку, з одного боку, зростання власного капіталу вказує на більшу стійкість банківських установ. Однак значне збільшення зобов'язань і зменшення статутного капіталу можуть свідчити про те, що фінансовий ризик банків зріс.

Як зазначалося раніше, більшість фінансових ресурсів Українських банків складаються із зобов'язань. Таким чином, частка зобов'язань у 2019 році становила 86,56%, у 2020 році, ця частка збільшилась до 88,44%, у 2021 році зменшилась до 87,52%, у 2022 році збільшилась до 90,74%, а у 2023 році зменшилась до 89,94% (табл. 2.1).

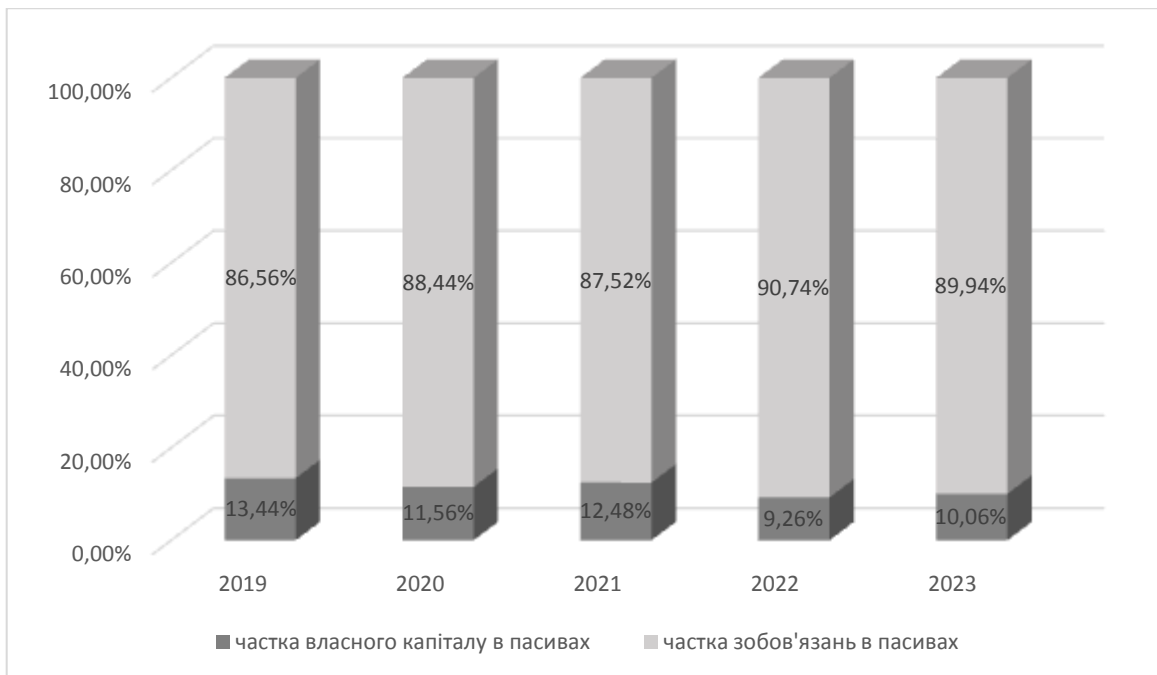

Рис. 2.2. Структура фінансових ресурсів банків України за 2019-2023 роки

Найбільшою частка власного капіталу в структурі фінансових ресурсів була в 2019 році і дорівнювала 13,44%, після чого зменшилась до 11,56% в 2020 році, саме в період початку пандемії COVID 19. Після чого знову збільшилась в 2021 році до 12,48%, та знову зменшилась в 2022 році до 9,26%, в період початку повномасштабного вторгнення на територію України. З цього можна зробити висновок, що в період криз частка власного капіталу зменшується.

Розглянемо конкретніше банківську діяльність на прикладі найбільшого банку України АТ КБ «ПриватБанк».

Акціонерне товариство комерційний банк «ПриватБанк» є найбільшим банком України. 100% акцій якого належить державі в особі Кабінету Міністрів України.

Статутний капітал банку становить 206 мільярдів 59 мільйонів 743 тисячі 960 гривень він поділений на 735 мільйонів 927 тисяч 657 простих іменованих акцій номінальна вартість яких 280 гривень кожна [21].

У той час як держава реалізує свої права як власник банку, органи управління банку керуються найкращими світовими практиками корпоративного управління. Зокрема, це включає Принципи Організації

економічного розвитку та співробітництва щодо корпоративного управління державними підприємствами.

7 лютого 1992 р. було утворене товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк «ПриватБанк» відповідно до установчого договору. А вже 19 березня 1992 року був зареєстрований НБУ. 6 липня 2000 р. відповідно до установчого договору, який був прийнятий на установчих зборах акціонерів змінив організаційно-правову форму на закрите акціонерне товариство комерційний банк "Приватбанк". А вже з 30 квітня 2009р. тип банку був змінений на публічне акціонерне товариство [38].

Метою діяльності банку є банківська діяльність, спрямована на отримання прибутку для розвитку самого банку та на користь його власників. Предметом діяльності банку є надання банківських та інших фінансових послуг у національній та іноземній валюті, а також здійснення іншої діяльності, встановленої законодавством.

Проведемо аналіз структури фінансових ресурсів КБ АТ «ПриватБанк» (рис. 2.3).

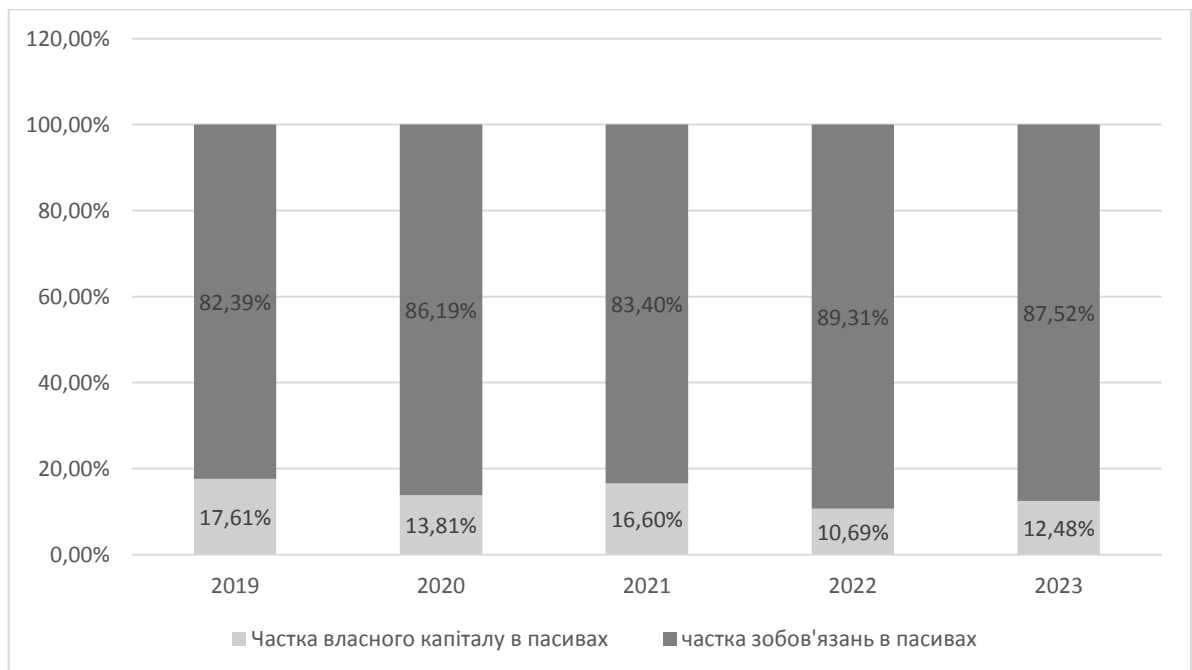

Рис. 2.3. Структура фінансових ресурсів АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки

Джерело: складено на основі [50]

Проаналізувавши дані, представлені на рисунку 2.3, можна зробити висновок, що в структурі КБ «ПриватБанк», як і в структурі всієї банківської системи України переважають зобов'язання. Найменша їх частка була в 2019 році і дорівнювала 82,39%, найбільша – в 2022 році, та дорівнювала 89,31%.

Для розуміння чинників які вплинули на структуру фінансових ресурсів проведемо аналіз динаміки та структури зобов'язань та власного капіталу банку (табл. 2.2, табл. 2.3).

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки та структури зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк»
за 2019-2023 роки

Показник / Рік	Сума, млн. грн.					Відношення 2023 до 2019, %
	2019	2020.	2021	2022	2023	
Кошти банків	201	2	3	-	-	-
Кошти клієнтів	240621	312708	325303	471970	555525	230,87
% у всього зобов'язань	77,69	81,75	81,06	87,31	81,69	105,15
Поточні податкові зобов'язання	121	146	159	2634	3038	2510,74
Інші залучені кошти	7721	-	-	128	2630	34,06
Інші фінансові зобов'язання	2639	4059	3770	2634	3038	115,12
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії	290	329	373	1111	1280	441,38
Інше забезпечення	2073	10358	3278	4327	4524	218,23
Інші нефінансові зобов'язання	1528	2098	1795	2271	2741	179,39
Всього зобов'язань	255194	329700	334681	482807	595162	233,22
- % у всього зобов'язань і капіталу	82,39	86,19	83,40	89,31	87,52	106,22
Всього зобов'язання і капітал	309723	382525	401296	540596	680008	219,55

Джерело: складено на основі [50]

У структурі зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» в цілому відбулися позитивні зміни. Так вартість зобов'язань збільшилась на 133,22% - з 255194 млн грн в 2019 році до 595162 млн. грн., їх частка у всього пасивах збільшилась з 82,39% в 2019 році, до 87,52% в 2019 році. Основну частку в структурі

зобов'язань займають кошти клієнтів, їх вартість збільшилась на 130,87%. За аналізований період найбільше зростання у відсотках показали поточні податкові зобов'язання, вони зросли в 25 разів (табл. 2.2)

Проведемо аналіз динаміки та структури власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка і структура власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк»
за 2019-2023 роки

Показник / Рік	Сума, млн. грн.					Відношення 2023 до 2019, %
	2019	2020	2021	2022	2023	
Акціонерний капітал	206060	206060	206060	206060	206060	100
% у власному капіталі	377,89	390,08	309,33	356,57	242,86	64,27
Емісійний дохід	23	23	23	23	23	100
% у власному капіталі	0,04	0,04	0,03	0,04	0,03	64,27
Результат від операцій з акціонером	12174	12174	12174	12174	12174	100
% у власному капіталі	22,33	23,05	18,28	21,07	14,35	64,27
Резервні та інші фонди банку	6850	8481	9696	11449	12959	189,18
% у власному капіталі	12,56	16,05	14,56	19,81	15,27	1,92
Інші резерви	(660)	(2248)	(4091)	(151680)	(1741)	263,79
% у власному капіталі	1,21	4,26	6,14	26,25	2,05	169,53
Накопичений дефіцит	(169918)	(171665)	(157247)	(156749)	(144629)	85,12
% у власному капіталі	311,61	324,97	236,05	271,24	170,46	54,70
Загальна сума власного капіталу	54529	52825	66615	57789	84846	155,6
% у всього зобов'язань і капіталу	17,61	13,81	16,60	10,69	12,48	70,87
Всього зобов'язань і капіталу	309723	382525	401296	540596	680008	219,55

Джерело: складено на основі [50]

Загальна вартість власного капіталу за аналізований період збільшилась в 1,5 рази, з 54529 млн грн в 2019 році до 84846 млн. грн. у 2023 році. Основний вплив на це збільшення мало збільшення резервних та інших фондів банку на 89,18%, та зменшення накопиченого дефіциту банку на 14,88%. Частка власного капіталу в структурі пасивів зменшилась з 17,61% в 2019 році до 12,48% в 2023 році. Найменшою вона була в 2022 році і займала тільки 10,69% всієї вартості пасивів.

Основною метою діяльності комерційного банку є забезпечення максимального прибутку за умов стабільного функціонування та довгострокової присутності на ринку. Прибуток, як кінцевий фінансовий результат, відображає ефективність усіх напрямів діяльності банку, включаючи активні та пасивні операції. Прагнення до збільшення прибутку є важливим не лише для самого банку, але й для держави, акціонерів, вкладників, клієнтів, партнерів та співробітників.

Для банку зростання прибутковості відкриває можливості розширення операцій, збільшення обсягів послуг, нарощення капіталу та формування резервів. Для держави позитивний фінансовий результат банку означає стабільне джерело податкових надходжень, а також слугує показником надійності фінансової установи. Вкладники розглядають прибутковість банку як свідчення його надійності та ефективності, що посилює довіру до нього. Прибуток також є джерелом виплати дивідендів акціонерам і пайовикам, а також формує основу для виплат персоналу банку.

Фінансовий аналіз результатів діяльності банку відіграє ключову роль для всіх зацікавлених сторін. Для клієнтів він є важливим інструментом для оцінки надійності банку, адже довіра до фінансово стабільних установ значно вища. Події, пов'язані з банкрутством та ліквідацією банків в Україні, привертають дедалі більшу увагу до аналізу їх фінансового стану.

Аналіз фінансових результатів банку дозволяє оцінити його ефективність, фінансову стійкість, перспективи розвитку, платоспроможність та ліквідність. Крім того, своєчасний аналіз допомагає виявити резерви та визначити шляхи

підвищення прибутковості, що є важливим завданням для банків у сучасних умовах господарювання [41 с. 116].

Проведемо аналіз динаміки фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Аналіз динаміки фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк»
за 2019-2023 роки

Показник / Рік	Сума, млн. грн.					Відношення 2023 до 2019, %
	2019	2020	2021	2022	2023	
Процентні доходи	33841	33563	35854	43686	66238	195,73
Процентні витрати	14174	11961	6537	3768	6616	46,68
Чистий процентний дохід	19667	21602	29317	39918	59622	303,16
Резерв на зменшення корисності	4	1809	856	15396	4588	114700
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності	19663	19793	28461	24522	55034	279,89
Комісійні доходи	24575	27649	35057	32945	41589	169,23
Комісійні витрати	6386	1791	2183	12505	17150	268,56
Витрати на виплати працівникам	7055	8192	8904	10096	10552	149,57
Амортизаційні витрати	1698	1791	2183	1970	2175	128,09
Інші адміністративні та операційні витрати	18006	16681	2348	10473	10946	60,79
Інші доходи	2113	1200	1286	2815	2173	102,84
Прибуток до оподаткування	32609	24296	35067	34672	72766	223,15
Чистий прибуток	32609	24302	35050	30198	37765	115,81

Джерело: складено на основі [50]

Аналіз динаміки фінансових результатів є важливим інструментом для оцінки ефективності діяльності підприємства або банку протягом певного періоду. Він дозволяє виявити тенденції у зміні прибутків і витрат, оцінити результативність управління фінансовими ресурсами та передбачити подальший розвиток компанії.

На основі зробленого аналізу динаміки фінансових результатів в період з 2019 до 2023 року (табл. 2.4) можна зробити такі висновки:

1. Чистий процентний дохід зріс на 203,16%, це відбулося за рахунок збільшення процентних доходів на 98,73% і зменшення процентних витрат на 53,32%.

2. Комісійні доходи зросли на 69,23% в 2023 році до 41589 млн. грн. в порівнянні з 19663 млн. грн. в 2019 році. Комісійні витрати збільшились на 168,56%, або на 10764 млн. грн. Адміністративні витрати зменшились майже на 40%, або на 7060млн. грн.

3. Прибуток до оподаткування зріс на 123,15% до 72766 млн. грн., але чистий прибуток банку зріс тільки на 15,81% до 37765 млн. грн., це відбулося за рахунок зміни законодавства та збільшення податку на прибуток банків зі звичайних 18% до 50% в 2023 році.

Незважаючи на повномасштабну війну, яка призвела до великих економічних проблем, АТ КБ «ПриватБанк» зберіг свою ефективність та залишився головним банком України. Він швидко реагував на мінливі умови та виклики військового часу. Що підкреслює міцність української економіки та загалом фінансової системи. Незважаючи на те що війна призвела до значної девальвації гривні, вона все одно залишається основною валютою в країні.

Фінансовий сектор швидко пристосувався до складних умов тотальної війни. Банки надають свої послуги, підтримують свою мережу та економіку України надаючи кредити та беручи депозити виконуючи свою основну функцію перерозподілу капіталу.

Для збільшення своєї стійкості, подальшого розвитку та досягнення довгострокових цілей АТ КБ «ПриватБанк» має зосередитись на декількох основних напрямках своєї діяльності, в першу чергу це збільшення процентних доходів, оскільки процентні витрати в 2023 році займали тільки 10% від процентних доходів. Другим напрямом є збільшення комісійних доходів та зменшення комісійних витрат.

Також варто продовжити процес централізації мережі банківської установи, оскільки це дозволить оптимізувати витрати на операційну

діяльність, що в свою чергу приведе до збільшення прибутку. Також, є доцільним, сприяти подальшій автоматизації та цифровізації процесів.

2.2 Аналіз використання фінансових ресурсів банку

Дослідження використання фінансових ресурсів банку є ключовим етапом у процесі управління його діяльністю, оскільки раціональне управління цими ресурсами безпосередньо впливає на прибутковість і фінансову стійкість банку. Реалізація фінансових ресурсів банку здійснюється через активні операції, які спрямовані на розміщення коштів з метою отримання прибутку та підтримання ліквідності. Відповідно до «Правил подання звітності про активні операції» [35] і Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [36], до таких операцій належать: надання кредитів у грошовій формі та банківських металах, фінансовий лізинг, факторинг, надання гарантій, операції з цінними паперами, дебіторською заборгованістю, деривативами, а також розміщення коштів на кореспондентських рахунках в інших банках, що враховуються на активних або позабалансових рахунках..

Почнемо з аналізу динаміки активів АТ КБ «ПриватБанк» (табл. 2.5).

Протягом аналізованого періоду структура активів АТ КБ «ПриватБанк» зазнала певних змін (табл. 2.5). Хоча інвестиції в цінні папери залишаються домінуючим елементом у складі активів банку, в 2019 році їх вартість оцінювалась в 152157 млн. грн., а їх частка становила 49,19% (майже половину всіх активів), тоді як в 2023 році їх вартість збільшилась на 78,66% та оцінювалась в 271847 млн. грн., але їх частка знизилася до 39,98%. Варто зазначити, що до початку військових дій в Україні частка інвестицій у цінні папери сягала майже 60% у структурі активів, проте з 2022 року цей показник почав знижуватися. Одночасно відбулося суттєве зростання частки готівкових коштів з 13,17% та їх вартості 52835 млн. грн в 2021 році до 22,39% та їх вартості в 152282 млн грн., і кредитів та авансів, наданих банкам, в 2021 р. їх

частка була на рівні 6%, а вартість 24240 млн. грн., а в 2023 році частка становила вже 10,75% та вартість була 73092 млн. грн.

Таблиця 2.5

Аналіз динаміки активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки

Показник / Рік	Сума, млн. грн.					Відношення 2023. до 2019, %
	2019	2020	2021	2022	2023	
Активи банків	309327	382525	401296	540596	680008	219,83
Готівкові кошти та банківські метали	45894	49911	52835	94191	152282	331,81
% у загальних активах	14,84	13,05	13,17	17,42	22,39	150,94
Кошти в Національному банку України	8525	5549	5957	11456	53869	631,89
% у загальних активах	2,76	1,45	1,48	2,12	7,92	287,44
Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	16463	21766	24240	58159	73092	443,98
% у загальних активах	5,32	5,69	6,04	10,76	10,75	201,96
Кредити надані	296043	232772	242568	250496	274917	92,86
% у загальних активах	95,71	60,85	60,45	46,34	40,43	42,24
з нього кредити, що надані суб'єктам господарської діяльності	15547	13443	16261	27462	33961	218,44
% у загальних активах	5,03	3,51	4,05	5,08	4,99	99,37
кредити надані фізичним особам	69823	54997	62794	55103	83901	120,16
% у загальних активах	22,57	14,38	15,65	10,19	12,34	54,66
Вкладення в цінні папери	152157	221661	222277	239752	271847	178,66
% у загальних активах	49,19	57,95	55,39	44,35	39,98	81,27

Джерело: складено на основі [50]

Це свідчить про прагнення банку зміцнити свою ліквідність на тлі несприятливих економічних і геополітичних умов у країні.

Провівши аналіз активів можна переходити до аналізу кредитного портфелю.

Сучасний стан банківської системи орієнтує кредитні установи на впровадження збалансованого підходу до управління стратегічним кредитним портфелем. Такий підхід передбачає гармонійне співвідношення кількісних і якісних змін усіх складових об'єкта управління. У контексті дослідження

збалансоване управління кредитним портфелем означає пропорційний розподіл ризиків між різними видами банківської діяльності (включаючи субпортфелі та міні-портфелі), оптимальне планування доходності активних операцій з урахуванням витрат на формування пасивів, а також стратегічне планування темпів капіталізації.

Складність управління кредитним портфелем банків зумовлена низкою факторів, серед яких різноманітність його складових, динаміка змін у зовнішньому середовищі, стадія економічного циклу та загальна ринкова кон'юнктура. Особливу увагу слід приділяти рівню платоспроможності фізичних осіб і суб'єктів господарювання, що виступають пріоритетними елементами оцінки.

Сучасний підхід до управління активами, пасивами та капіталом, а також до формування кредитного портфеля, базується на використанні широкого спектра фінансових інструментів, таких як:

фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток;

облігації внутрішньої державної позики (ОВДП);

цінні папери, які враховуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід або за амортизованою вартістю.

Кожен із цих інструментів має власний рівень доходності та ризикованості. Зокрема, значна частка ОВДП у структурі активів провідних державних банків України обумовлена їх високою доходністю.

У межах фінансового обліку банківські установи застосовують єдину політику управління різними типами активів, що дозволяє підтримувати баланс між прибутковістю та ризиками. Однак основна увага в кредитній діяльності банків зосереджується на наданні традиційних банківських продуктів для різних сегментів ринку, які формують основу кредитного портфеля [45].

Кредитний портфель банку є сукупність усіх кредитів, наданих банком своїм клієнтам, включаючи як юридичних осіб, так і фізичних осіб. Він включає різні типи кредитів, такі як споживчі кредити, іпотечні кредити,

кредити на розвиток бізнесу, кредити на покупку автомобілів, а також інші форми позик [5].

Кредитний портфель є одним із ключових активів банку і значною мірою визначає його фінансову стабільність та прибутковість. Управління кредитним портфелем є важливою частиною банківської діяльності, оскільки воно передбачає аналіз, моніторинг і контроль наданих кредитів з метою мінімізації ризиків неповернення та максимізації доходів банку.

Проведемо аналіз динаміки кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Аналіз динаміки кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк»
за 2019-2023 роки

Показник / Рік	Сума, млн. грн.					Відношення 2023 до 2019, %
	2019	2020	2021	2022	2023	
Кредити та аванси банкам:	27118	25059	26243	103837	134237	495,01
Депозитні сертифікати НБУ	27043	25006	26212	100126	133798	494,76
Кредити та аванси клієнтам	296043	232722	242568	250496	274917	92,86
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом,	210579	164332	163513	167931	170042	80,75
Кредити юридичним особам	6250	5509	4091	5340	6386	102,18
Кредити юридичним особам, що надані за операціями РЕПО	51890	40609	45314	-	1459	2,81
Кредити фізичним особам кредитні картки	11467	9566	9858	46593	54500	475,28
Резерв під очікуванні кредитні збитки	236499	177751	174350	182412	182868	77,32
Всього кредитів та авансів клієнтам	59544	55021	68218	68084	92019	154,54
Всього кредитний портфель	86662	80080	94461	171921	226256	261,08

Джерело: складено на основі [50]

Протягом аналізованого періоду загальна вартість кредитного портфелю зросла на 161,08% з 86662 млн. грн. в 2019 році, до 226256 млн. грн в 2023 році (табл. 2.6). Основне зростання вартості кредитного портфелю відбулось в 2022 році за рахунок значного зростання вартості кредитів та авансів клієнтам (з

26243 млн. грн. в 2021 році до 103837 в 2022 році та 134237 млн. грн в 2023 році), вартості депозитних сертифікатів НБУ (з 26212 млн. грн. в 2021 році до 133798 млн. грн. в 2023 році).

Наступним розглянемо інвестиційний портфель банку.

Управління портфелем цінних паперів це процес стратегічного планування, формування та моніторингу сукупності інвестицій, що складається з різних типів цінних паперів, таких як акції, облігації, державні цінні папери, корпоративні облігації, інвестиційні фонди та інші фінансові інструменти. Головною метою управління портфелем є досягнення оптимального поєднання прибутковості та ризиків відповідно до цілей і стратегії інвестора [47 с.637-638].

Одним з основних напрямів діяльності банку є інвестиційна діяльність. Банк здійснює операції з купівлі цінних паперів і цим створює свій портфель цінних паперів. Якщо банк збільшує обсяг кредитів зменшуючи при цьому вартість портфелю цінних паперів, то це негативно впливає на його діяльність зменшуючи рентабельність капіталу через вплив на його активи.

Метою формування інвестиційного портфеля є досягнення оптимального балансу між прибутковістю та ризиком, який відповідає індивідуальним цілям і фінансовим потребам інвестора [30, с.132]. Інвестиційний портфель покликаний реалізовувати такі ключові завдання: максимізація дохідності, зниження ризиків, забезпечення ліквідності, підтримка стабільності банку, реалізація стратегічних цілей.

Розробка ефективної інвестиційної політики є ключовою складовою діяльності банку, яка дозволяє досягати стратегічних цілей, таких як максимізація прибутковості та забезпечення високого рівня ліквідності. Інвестиційна політика визначає напрями використання фінансових ресурсів, підходи до управління інвестиційними портфелями та механізми мінімізації ризиків, пов'язаних з інвестиційною діяльністю.

У контексті банківської діяльності особливого значення набуває оптимальний баланс між ризиком, ліквідністю та прибутковістю. Це означає,

що банк має інвестувати у фінансові інструменти, які забезпечують стабільний дохід, залишаючись водночас достатньо ліквідними, щоб задовольняти свої зобов'язання перед клієнтами та контрагентами [18]. Як ми вже зазначали раніше частка інвестицій в цінні папери є найбільшими в структурі активів АТ КБ «ПриватБанк».

Проведемо аналіз динаміки інвестицій в цінні папери АТ КБ «ПриватБанк» (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Аналіз динаміки інвестицій в цінні папери за 2019-2023 роки

Показник / Рік	Сума, млн. грн.					Відношен ня 2023 до 2019, %
	2019	2020	2021	2022	2023	
Інвестиційні папери за СВПЗ	84680	100750	93096	95716	100376	118,54
Інвестиційні цінні папери за СВІСД, з них:	66602	119196	129074	143920	171471	257,46
Довгострокові державні боргові цінні папери	55639	53155	59388	46159	45327	81,47
Середньострокові державні боргові цінні папери	585	21084	20341	29859	56666	9686,50
Середньострокові валютні державні боргові цінні папери	2133	23966	6810	17921	1405	65,87
Короткострокові державні боргові цінні папери	-	15808	17352	28094	25635	-
Короткострокові валютні державні боргові цінні папери	8245	5183	25183	21887	42438	514,71

Джерело: складено на основі [50]

На основі проведеного аналізу інвестицій в цінні папери (табл. 2.7) можна зробити такі висновки:

1. Інвестиції в цінні папери за СВПЗ (довгострокові державні боргові цінні папери з вбудованим опціоном) зросли в 2023 році на 18,54% до 100376 млн. грн. в порівнянні з 84680 млн. грн. в 2019 році.

2. Інвестиції в цінні папери за СВІСД (довгострокові державні боргові цінні папери без вбудованого опціону) зросли на 157,46% з 66602 млн. грн. до 171471 млн. грн.

3. Вартість довгострокових державних цінних паперів зменшилась на 18,53% з 55639 млн. грн. до 45327 млн. грн.

4. Вартість середньострокових державних цінних паперів збільшилась майже в 97 разів, з 585 млн. грн в 2019 році до 56666 млн. грн. в 2023 році.

5. Короткострокові валютні державні боргові цінні папери зросли на 414,71% з 8245 млн. грн. в 2019 році до 42438 млн. грн.

Отже, можна констатувати, що в сучасних умовах банк активно балансує між ліквідністю та рентабельністю. Аналізований період доцільно поділити на довоєнний етап і період воєнного стану, що впливає на пріоритети банку в управлінні активами. У 2019-2021 роках переважання інвестиційних цінних паперів і кредитів клієнтам у структурі активів сприяло зростанню рентабельності за збереження прийнятного рівня ліквідності. У 2022-2023 роках, навпаки, банк зосередився на підвищенні ліквідності за рахунок збільшення частки грошових коштів у структурі активів, що обмежило можливості підвищення рентабельності через інвестиційні операції.

Зберігаючи стабільний обсяг інвестицій у цінні папери та кредитів, банк здатен гнучко змінювати пріоритети залежно від економічної ситуації та динаміки прибутковості фінансових інструментів, забезпечуючи оптимальний рівень рентабельності. Такий підхід сприяє зниженню ризиків і підвищенню стабільності прибутків у довгостроковій перспективі. Проте в умовах війни й високої непередбачуваності щодо повернення інвестицій та кредитів подібна стратегія може стати загрозою для фінансової стійкості банку.

2.3. Оцінка впливу ресурсної забезпеченості банку на рентабельність його діяльності

Ресурсна забезпеченість банку є однією з найважливіших умов успішної діяльності банку, оскільки від обсягу та структури залучених ресурсів значною мірою залежить рентабельність його операцій. Вона визначає здатність банку

виконувати свої основні функції, такі як кредитування, інвестування та забезпечення ліквідності. Оцінка впливу ресурсної забезпеченості на рентабельність банку дозволяє виявити взаємозв'язки між ефективністю використання ресурсів і кінцевими фінансовими результатами банку.

Як зазначалось раніше, рентабельність є важливим показником ефективності діяльності будь-якої організації, зокрема банку, оскільки вона відображає здатність установи генерувати прибуток з наявних ресурсів. Аналіз рентабельності є ключовим елементом фінансового управління, що дає змогу оцінити ефективність використання активів та капіталу банку. Головною метою цього аналізу є оцінка успішності роботи банку та визначення шляхів для збільшення його прибутковості.

Проведемо аналіз показників рентабельності АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Аналіз показників рентабельності АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки

Показник / Рік	Формула	2019	2020	2021	2022	2023	Відношення 2023 до 2019, (+; -)
Рентабельність використання активів % (ROA)	ЧП/А	10,53	6,35	8,73	5,59	5,55	-4,98
Рентабельність використання власного капіталу % (ROE)	ЧП/ВК	59,8	46	52,62	52,26	44,51	-15,29
Коефіцієнт надійності	ВК/ЗК	0,21	0,16	0,20	0,12	0,14	-0,07
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	ВК/А	0,176	0,138	0,166	0,107	0,125	-0,051
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	А/Ка	1,50	1,86	1,95	2,62	3,30	1,80
ЧП – чистий прибуток; А – вартість активів; ВК – вартість власного капіталу; ЗК – залучені кошти; Ка – акціонерний капітал							

Джерело: розраховано на основі [50]

За аналізований період рентабельність активів (ROA) мала тенденцію до зменшення (табл. 2.8). Найбільший показник був досягнутий у 2019 році і був 10,53%, найменший показник був у 2023 році і дорівнював 5,55%, тобто рівень рентабельності зменшився майже в 2 рази (або на 47,3%). На таке зниження рентабельності активів вплинули, перш за все, макроекономічна нестабільність, військові дії на території України, а в 2023 році ще й підняття ставки податку на прибуток банків з 18% до 50%.

Рентабельність власного капіталу (ROE) за аналізований період також знизилася, однак дещо меншим темпом, ніж рентабельність активів (темپ зниження рентабельності власного капіталу за період склав 25,6%). Більше того, темп зниження рентабельності власного капіталу в 2022 році (тобто на початку військових дій на території України) був значно меншим, ніж темп зниження рентабельності активів (0,7% проти 36%). Найбільш вдалим за досліджуваний період у цьому аспекті був 2019 рік з найбільшим рівнем рентабельності як активів, так і власного капіталу.

Норма коефіцієнту надійності більше 0,05. Значне зменшення цього коефіцієнту припадає на початок пандемії COVID 19 в 2020 році (коефіцієнт знизився до 0.16 з 0.21 в 2019 році) та початок повномасштабного вторгнення в 2022 році (коефіцієнт знизився з 0.2 в 2021 році до 0.12 в 2022 році) така тенденція вказує на значне збільшення залучення коштів в періоди економічної нестабільності. Коефіцієнт участі власного капіталу повторює цю тенденцію

Норма коефіцієнту мультиплікатору капіталу 8-16. Цей показник з кожним роком збільшувався, так в 2019 році він був 1,50, а в 2023 році він збільшився на 1,8 до 3,3, але цього все одно не достатньо для того щоб відповідати нормі. Головним фактором не достатності цього показника велика вартість акціонерного капіталу, що протягом аналізованого періоду не змінював свою вартість.

Наступним проведемо аналіз показників ліквідності.

Управління ліквідністю це процес забезпечення банком можливості виконувати свої фінансові зобов'язання вчасно та без значних втрат [48 с. 841].

Це важливий аспект фінансового менеджменту, оскільки недостатня ліквідність може призвести до неспроможності виконувати зобов'язання перед вкладниками, інвесторами та іншими контрагентами, що може негативно вплинути на репутацію та стабільність банку.

Дотримання показників ліквідності набуває особливого значення під час війни та економічної нестабільності, коли дотримання показників ліквідності є основним завданням банків.

Ліквідність гарантує стабільність і надійність діяльності банку, доступність коштів для його потреб, тому є однією з найважливіших якісних характеристик банківської діяльності і є основою стабільності всієї банківської системи.

Ефективне управління ліквідністю дозволяє банку забезпечити свою стабільність і здатність виконувати всі зобов'язання, навіть у несприятливих умовах. Це також підвищує довіру вкладників, контрагентів і регуляторів до банку.

Поняття "ліквідність" і "прибутковість" у банківській діяльності детально висвітлені в економічній літературі. Зокрема, ліквідність визначається як здатність банку своєчасно виконувати свої грошові зобов'язання. Ліквідність залежить від збалансованості строків і сум погашення розміщених активів зі строками та сумами виконання зобов'язань банку, а також іншими джерелами та напрямками використання коштів, такими як надання кредитів чи здійснення інших витрат.

Прибутковість здебільшого розглядається як система показників, що характеризують ефективність використання власного капіталу, залучених ресурсів і здійснення активних операцій. Показники прибутковості є більш інформативними для оцінки ефективності діяльності банку, ніж абсолютна сума отриманого прибутку. Національний банк України (НБУ) застосовує різноманітні інструменти для впливу на ліквідність на макро- та мікрорівнях:

На макрорівні використовують: операції рефінансування, операції на відкритому ринку, стабілізаційні позики, боргові операції, операції своп,

операції з державними цінними паперами, введення адміністративних обмежень, встановлення мінімальних резервних вимог. На мікрорівні: використовує нормативи ліквідності, такі як, коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR), він показує, чи достатньо високоліквідних активів для покриття короткострокових зобов'язань та коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR), він оцінює стабільність джерел фінансування у середньо- та довгостроковій перспективі. Таким чином, ліквідність забезпечує стабільність банку в короткостроковій перспективі, тоді як прибутковість характеризує його загальну ефективність і здатність до сталого розвитку [10]. Проведемо аналіз показників ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки. (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Аналіз ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2023 роки, %

Показник / Рік	Формула	2019	2020	2021	2022	2023	Відношення 2023 до 2019, (+; -)
Коефіцієнт покриття: за всіма валютами	$Авл/Від_{30}$	268,26	278,23	258,85	311,01	462,8	194,54
В іноземній валюті	$Авл_в/Від_{30в}$	307,71	218,18	200,36	260,14	266,1	-41,61
Коефіцієнт чистого стабільного фінансування	ASF/RSF	-	-	156,57	182,24	185,21	-
Коефіцієнт короткострокової ліквідності	$(Ккр+Ка)/Д$	100,41	92,92	93,67	75,32	74,12	-26,29
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку	$Азаг/Зоб$	121,21	116,02	119,90	111,97	114,26	-6,96
Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів	$Кр/Д$	24,75	17,60	20,97	22	24,19	-0,56

Ккр – кошти на кореспондентських рахунках; Ка – кошти в касі; Д – зобов'язання за всіма депозитами; Азаг – всі активи; Зоб – всі зобов'язання; Авл – високоліквідні активи; $Ввід_{30}$ – відтік коштів протягом 30 днів; $Авл_в$ – високоліквідні активи в валюті; $Ввід_{30в}$ – відтік коштів протягом 30 днів в валюті; ASF – обсяг наявного стабільного фінансування; RSF – обсяг необхідного стабільного фінансування; Кр – видані кредити

Джерело: розраховано на основі [50]

На основі проведеного аналізу показників ліквідності можна зробити такі висновки (табл. 2.9):

1. Норма коефіцієнту покриття дорівнює 100%. Він вказує на можливість банку покрити свої короткострокові зобов'язання високоліквідними активами. Коефіцієнт покриття за всіма валютами зріз на 194,5%, до 462,8% у 2023 році з 268,26% в 2019 році. Це означає, що в 2023 році на кожну гривню короткострокових зобов'язань було 4,62 грн. високоліквідних активів. Це зростання відбулось за рахунок прийняття в 2022 році «Плану фінансування в кризових ситуаціях при виникненні кризи ліквідності». Окрім того, що він готує до можливих причин і ознак кризи, цей план також включає в себе заходи щодо локалізації та ліквідації кризових явищ. У ньому також описано, як забезпечити підтримку ліквідності та відповідні служби. Крім цього Плану в АТ КБ «Приватбанк» також проводиться стрес-тестування ліквідності за трьома сценаріями: реалістичним, оптимістичним і песимістичним. Ці сценарії охоплюють можливості несприятливих умов, які можуть виникнути під час війни. Коефіцієнт покриття в іноземній валюті зменшився в 2023 році на 41,61% до 266,10% в порівнянні з 307,71% в 2019 році, але все одно значно вищий за норматив. Як зазначено у фінансовому звіті АТ КБ «Приватбанк» за 2023 рік «контроль ризику ліквідності досягається за допомогою дотримання регуляторних стандартів щодо показників LCR і NSFR, а також обмеження і вимог щодо показників розривів ліквідності, мінімальних високоякісних ліквідних активів і концентрації джерел фінансування. На щоденній основі банк використовує нормативні коефіцієнти ліквідності, які встановлені Національним банком України.

2. Для гармонізації правил роботи банківського сектору з європейським законодавством НБУ починаючи з 2021 року вводить коефіцієнт чистого стабільного фінансування. В 2023 році його норматив зріз з 90% до 100% [28]. В 2023 році цей показник зріз до 185,21 з 156,57 в 2021 році, що вказує на збільшення здатності банку забезпечити стабільне фінансування своїх довгострокових активів за рахунок довгострокових та стабільних зобов'язань.

3. Норматив короткострокової ліквідності складав 60%. В 2023 році цей показник зменшився на 26,29 до 74,12%, з 100,41% в 2019 році, але незважаючи на це все одно перевищує норматив, що вказує на гарну короткострокову ліквідність.

4. Норматив коефіцієнту загальної ліквідності зобов'язань банку дорівнює 100%. В 2023 році він зменшився на 6,96%, до 114,26% в порівнянні з 121,21% в 2019 році, але все одно перевищує норматив, що вказує, на можливість банку погасити свої зобов'язання за рахунок активів.

5. Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів в 2023 році зменшився на 0,56% до 24,19%, з 24,75 в 2019 році. Це вказує на те, що на одну гривню залучених депозитів, приходиться 0,24 грн виданих кредитів. А це означає, що банк проводив помірно ризикову діяльність.

Результати аналізу ліквідності балансу АТ КБ «Приватбанк» показали, що банк мав ліквідний баланс, був платоспроможним і виконував економічні нормативи ліквідності, встановлені НБУ, протягом періоду з 2019 по 2023 роки. Це дозволяє їм повністю виконувати свої зобов'язання перед клієнтами та іншими пов'язаними з банківськими сторонами. Тим не менше, проблемою є нестабільність поточної економічної ситуації в результаті війни з росією, яка вплинула на управлінські дії АТ КБ «Приватбанк» щодо досягнення бажаного рівня ліквідності.

Висновки до розділу 2

Банківська система України зазнає впливу зовнішніх факторів, таких як повномасштабна війна та наслідки пандемії COVID-19, що ускладнює процес формування та використання фінансових ресурсів. Ці фактори негативно впливають на рівень капіталізації банків і їхню стабільність. Недостатній рівень капіталізації є однією з головних проблем українських банків, що знижує їхню конкурентоспроможність, збільшує ризики ліквідності і ставить під загрозу

виконання нормативів НБУ, що може призвести до регуляторного втручання або навіть ліквідації окремих установ.

Протягом 2021-2023 років спостерігалось нерівномірне зростання власного капіталу українських банків. Наприклад, у 2022 році через війну він знизився, а в 2023 різко зріс, що свідчить про стійкість банківської системи попри зовнішні виклики. У структурі зобов'язань українських банків домінують депозити клієнтів, що залишаються основним джерелом їх фінансування. Ця залежність від депозитів вказує на високу значущість формування достатньої кількості депозитних ресурсів для забезпечення ліквідності та прибутковості банків.

Як найбільший банк, «ПриватБанк» адаптувався до змін у ринку, зміцнюючи свої позиції та демонструючи стійкість в умовах економічних викликів. Структура зобов'язань ПриватБанку нагадує загальнонаціональну структуру, де домінують зобов'язання перед клієнтами, що свідчить про надійність банку у відносинах із клієнтами. Так в 2023 році вартість зобов'язань була 595162 млн. грн., що на 133,22% більше ніж в 2019 році, основне його збільшення припало на 2022-2023 роки, основний вплив на це мало збільшення вартості коштів клієнтів на 130% до 555525 млн. грн. в 2023 в порівнянні з 240621 млн грн в 2019 році.

Загальна вартість власного капіталу збільшилась в 1,5 рази, з 54529 млн грн в 2019 році до 84846 млн грн в 2023 році. Основний вплив на це збільшення мало збільшення резервних та інших фондів банку на 89,18%, та зменшення накопиченого дефіциту банку на 14,88%. Частка власного капіталу в структурі пасивів зменшилась з 17,61% в 2019 році до 12,48% в 2023 році.

Чистий процентний дохід зріс на 203,16%, це відбулося за рахунок збільшення процентних доходів на 98,73% і зменшення процентних витрат на 53,32%. Прибуток до оподаткування зріс на 123,15% до 72766 млн. грн., але чистий прибуток банку зріс тільки на 15,81% до 37765 млн. грн., це відбулося за рахунок зміни законодавства та збільшення податку на прибуток банків зі звичайних 18% до 50% в 2023 році.

В структурі активів інвестиції в цінні папери залишаються домінуючим елементом у складі активів банку, в 2019 році їх вартість оцінювалась в 152157 млн. грн., а їх частка становила 49,19%, тоді як в 2023 році їх вартість збільшилась на 78,66% та оцінювалась в 271847 млн. грн., але їх частка знизилася до 39,98%. Варто зазначити, що до початку військових дій в Україні частка інвестицій у цінні папери сягала майже 60% у структурі активів, проте з 2022 року цей показник почав знижуватися. Одночасно відбулося суттєве зростання частки готівкових коштів з 13,17% та їх вартості з 52835 млн. грн в 2021 році до 22,39% та їх вартості 152282 млн грн..

Загальна вартість кредитного портфелю зросла на 161,08% з 86662 млн. грн. в 2019 році, до 226256 млн. грн в 2023 році. Основне зростання вартості кредитного портфелю відбулось в 2022 році за рахунок значного зростання вартості кредитів та авансів клієнтам та вартості депозитних сертифікатів НБУ.

За аналізований період рентабельність активів (ROA) мала тенденцію до зменшення. Найбільший показник був досягнутий у 2019 році і був 10,53%, найменший показник був у 2023 році і дорівнював 5,55%, тобто рівень рентабельності зменшився майже в 2 рази (або на 47,3%). На таке зниження рентабельності активів вплинули, перш за все, макроекономічна нестабільність, військові дії на території України, а в 2023 році ще й підняття ставки податку на прибуток банків з 18% до 50%.

Рентабельність власного капіталу за аналізований період також знизилася, однак дещо меншим темпом, ніж рентабельність активів. Більше того, темп зниження рентабельності власного капіталу в 2022 році (тобто на початку військових дій на території України) був значно меншим, ніж темп зниження рентабельності активів.

Незважаючи на те, що «ПриватБанк» має тенденцію до зростання, основною проблемою виступає нестабільність економічної системи України внаслідок війни з РФ, що в свою чергу відобразилось на управлінських рішеннях керівництва банку. Для уникнення негативних ситуацій розглянемо шляхи підвищення рентабельності в 3 розділі.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БАНКУ НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1. Пропозиції щодо вдосконалення управління ресурсним потенціалом банку в контексті забезпечення рентабельності його діяльності

Стабільність і прибутковість банку значною мірою залежать від ефективності управління його ресурсним потенціалом. У сучасних умовах підвищеної конкуренції та економічної невизначеності саме стратегічне управління ресурсами дозволяє банкам не лише забезпечити фінансову стійкість, але й досягти високих показників рентабельності. Стратегія управління ресурсним потенціалом включає комплекс заходів щодо оптимізації залучення, використання та контролю фінансових, трудових та інтелектуальних ресурсів для досягнення максимального фінансового результату.

Ефективність виконання банківських операцій, надання послуг та підтримання фінансової стійкості залежить від того, наскільки ретельно банки підходять до процесу формування та використання своїх ресурсів. Важливо зазначити, що для банків недостатньо лише залучати ресурси за низькою ціною та розміщувати їх під вищий відсоток. Ключовим є також розробка та впровадження ефективної стратегії управління ресурсним потенціалом. Це вимагає комплексного підходу, який включає аналіз ринкових умов, адаптацію до змін у навколишньому середовищі та застосування сучасних інструментів фінансового менеджменту [40, с. 37-38].

На сьогоднішній день основні методи і підходи до залучення і використання ресурсного потенціалу суттєво впливають на прибутковість та фінансову стійкість банку. Методи та підходи, що визначають достатність банківських ресурсів, потребують детального вивчення в сучасній науці та практиці банківської діяльності. Дослідження цих питань стає актуальним,

оскільки ресурсний потенціал банку є основою для реалізації його стратегічних цілей і забезпечення конкурентоспроможності на ринку фінансових послуг.

Оптимальний обсяг ресурсного потенціалу, необхідний для ефективної роботи банку, формується за допомогою різноманітних інструментів, методів та принципів банківської діагностики. Застосування цієї діагностики дозволяє не лише оцінити поточний стан фінансових ресурсів, але й розробити план їх подальшого розвитку. Це включає аналіз як зовнішніх, так і внутрішніх факторів, що впливають на доступність та вартість залучених коштів, а також на визначення оптимальної структури активів і пасивів банку.

Згідно з результатами досліджень, проведених у попередніх розділах, основним елементом ресурсного потенціалу банку є банківські ресурси, що перебувають у його розпорядженні. До них належать власні кошти, залучені та запозичені фінансові ресурси, а також трудові та інтелектуальні ресурси. Це комплекс усіх засобів, які банк використовує для реалізації своєї фінансової політики, підтримки ліквідності та забезпечення прибутковості.

Основними завданнями, що забезпечують функціональну достатність ресурсного потенціалу, є [4, с. 277-278; 53]:

1. Формування ресурсів у такому обсязі, який дозволить банку забезпечити стабільний розвиток та розширення своєї діяльності.
2. Ефективне та цілеспрямоване використання капіталу банку, що передбачає інвестування у високоліквідні активи та прибуткові проекти, які можуть забезпечити максимальну віддачу при прийнятному рівні ризику.
3. Підтримка резерву вільних коштів на мінімально необхідному рівні для забезпечення оперативної ліквідності, що дозволяє банку швидко реагувати на непередбачувані зміни ринкових умов.
4. Мінімізація витрат на залучення ресурсів, зокрема, через використання фінансових інструментів, які забезпечують зниження вартості капіталу. Це може включати оптимізацію процентних ставок за депозитами або залучення коштів за допомогою фінансових інновацій.

5. Врегулювання рівня процентних ставок на оптимальному рівні для депозитів та ощадних вкладів, що дозволяє підтримувати привабливість продуктів банку для клієнтів, не знижуючи при цьому маржинальність його діяльності.

6. Стратегічний аналіз показників достатнього рівня забезпечення банківських ресурсів з метою його подальшого прогнозування. Це включає оцінку фінансових показників, таких як коефіцієнт ліквідності, капіталізація, співвідношення власного і залученого капіталу.

7. Створення ефективної структури джерел фінансування шляхом оптимізації співвідношення між різними джерелами коштів, що дозволить знизити ризики, пов'язані з надмірною залежністю від одного джерела.

8. Оцінка обсягів діяльності банку та його ринкових позицій з огляду на достатність ресурсного потенціалу включає аналіз конкурентного середовища та вивчення можливостей для розширення на нові ринки або сегменти клієнтів.

Розробка стратегії управління фінансовими ресурсами є критично важливим для ефективної діяльності банку в умовах високої конкуренції. Однак, з огляду на постійні зміни макроекономічної ситуації, непередбачувані зовнішні фактори та внутрішні ризики, стратегії управління ресурсами потребують регулярного оновлення. Це вимагає постійної оцінки потенційних загроз, моніторингу ринкових умов та впровадження нових підходів до управління фінансами.

Таким чином, модель впровадження стратегічного управління фінансовими ресурсами банку може бути визначена як сукупність взаємопов'язаних елементів, що перебувають під постійним стратегічним контролем та моніторингом. Це дозволяє банку швидко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі, адаптувати свої стратегії до нових викликів і забезпечувати стабільну прибутковість навіть у складних економічних умовах.

За допомогою економіко-математичних моделей банки можуть прогнозувати рух грошових коштів на основі аналізу історичних даних, що

дозволить спрогнозувати потоки фінансів, визначити пікові періоди надходжень та витрат, та зменшити ризики касових розривів.

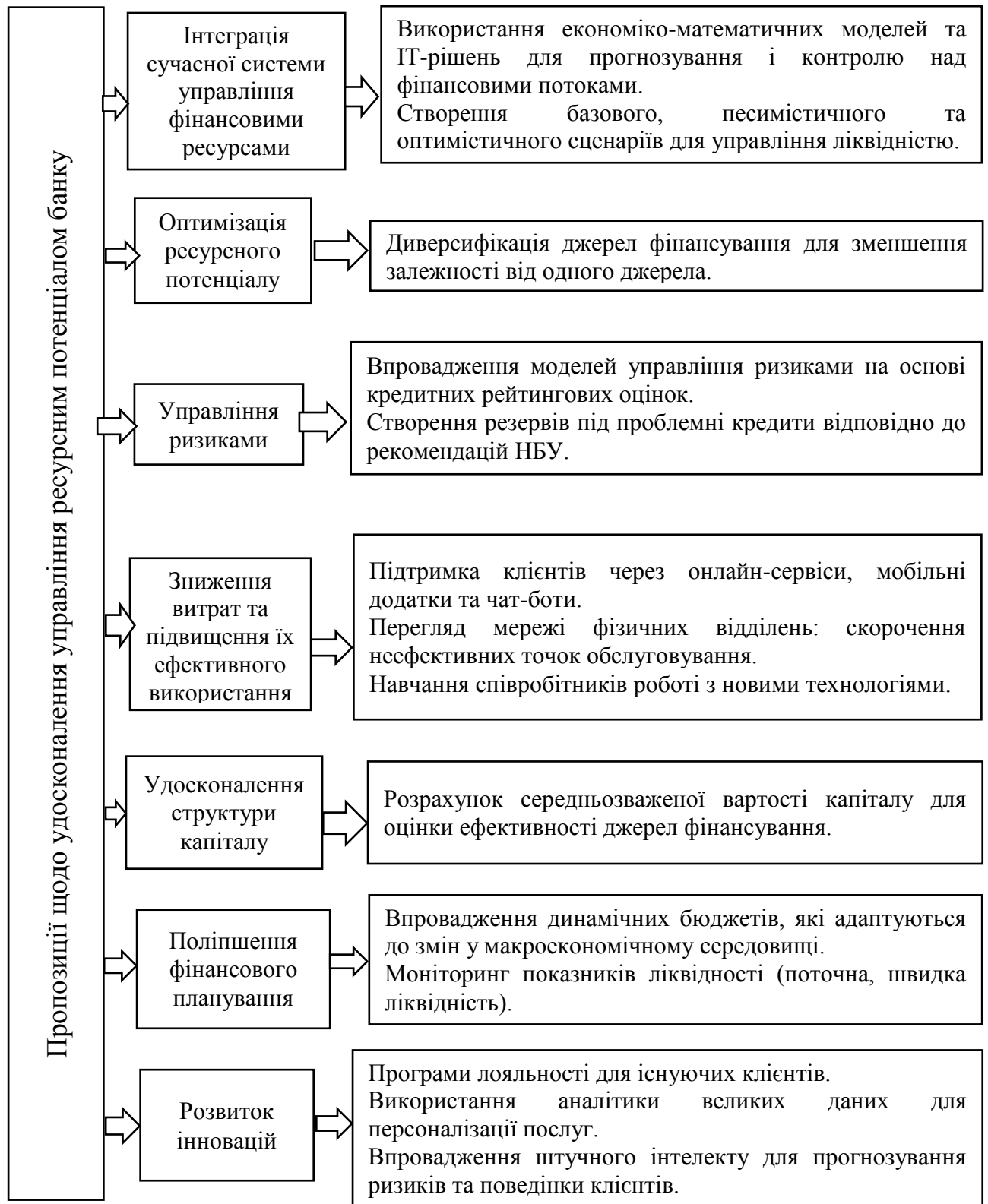

Рис. 3.1. Пропозиції щодо вдосконалення управління ресурсним потенціалом банку

Джерело: складено на основі [9; 20, с. 60-61; 29]

Також з допомогою ЕММ можна змоделювати різні стратегії управління фінансовими потоками, оцінити їх вплив на ліквідність та прибутковість банку.

Розробка базового, песимістичного та оптимістичного сценаріїв для управління ліквідністю передбачає розробку трьох сценаріїв прогнозу фінансового стану банку, які враховують різні рівні ризику та ймовірності їх виникнення. Базовий сценарій відображає найбільш ймовірний розвиток подій за поточних умов. Песимістичний сценарій враховує негативні фактори, як-от кризи, падіння доходів клієнтів, або масовий відтік депозитів. Оптимістичний сценарій передбачає найкращі можливі умови, наприклад, суттєве зростання клієнтської бази чи інвестицій. Розробка даних сценаріїв дозволяє оцінити потенційні ризики та слабкі місця у фінансовому управлінні, розробити різні підходи до забезпечення достатньої ліквідності банку навіть у найгіршому випадку.

Диверсифікація джерел фінансування це стратегія залучення коштів з різних джерел, таких як депозити клієнтів, міжбанківські кредити, облігації, міжнародні фінансові ринки, а також власний капітал. Так як основним джерелом запозичених коштів є кошти клієнтів використання цієї стратегії дозволить зменшити ризику у разі великого відтоку депозитів.

Моделі управління ризиками на основі кредитних рейтингових оцінок включають використання аналітичних інструментів для оцінки платоспроможності позичальників. Ці моделі базуються на кредитних рейтингах, що визначають рівень ризику, пов'язаний з конкретним позичальником, і допомагають приймати рішення про кредитування, встановлення лімітів та умов надання позик. Позичальники групуються за рівнями кредитного ризику (високий, середній, низький) на основі кредитного рейтингу. З допомогою чого можна точніше визначати умови кредитування, такі як, розмір процентної ставки та потребу у забезпеченні. Це дозволить зменшити проблемні кредити та веде до скорочення втрат і збільшення чистого прибутку банку.

Середньозважена вартість капіталу це фінансовий показник, який відображає середню вартість різних джерел капіталу (власного та позикового) з урахуванням їхньої частки в загальній структурі фінансування. Його розрахунок допоможе визначити оптимальну частку власного капіталу та залучених коштів в структурі пасивів.

Динамічні бюджети це гнучкі фінансові плани, які постійно оновлюються та коригуються відповідно до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Вони дозволять банку швидко реагувати на макроекономічні зміни, такі як інфляція, зміни процентних ставок, валютні коливання та інші економічні фактори.

Регулярний моніторинг ліквідності дозволяє банку оперативного визначати свій потенціал покривати короткострокові зобов'язання. Це критично важливо для уникнення дефолту перед клієнтами, кредиторами та інвесторами.

Запропоновані пропозиції вдосконалення базуються на комплексному підході, що охоплює такі напрями, як оптимізація пасивів, ефективне управління активами, зниження фінансових ризиків, впровадження інноваційних продуктів та автоматизація бізнес-процесів. Вона передбачає використання сучасних інформаційних технологій, автоматизованих систем обліку та аналізу, а також застосування інструментів фінансового прогнозування і планування (рис 3.1).

Впровадження цих пропозицій дозволить банку:

1. Знизити вартість залучених ресурсів та підвищити ефективність їх використання.
2. Забезпечити збалансованість структури активів і пасивів, покращивши ліквідність і платоспроможність.
3. Підвищити якість управління ризиками, мінімізувавши їхній вплив на фінансові результати.
4. Розширити спектр продуктів і послуг, залучаючи нових клієнтів та зміцнюючи довіру існуючих.

5. Скоротити операційні витрати завдяки автоматизації і вдосконаленню внутрішніх процесів.

Комплексне впровадження зазначених заходів створює умови для стійкого розвитку банку в довгостроковій перспективі, сприяє підвищенню рентабельності та посиленню його позицій на фінансовому ринку України. Успішна реалізація стратегії стане основою для забезпечення стабільності банківської системи загалом і її внеску в економічне зростання країни.

3.2. Підвищення рентабельності діяльності АТ КБ «ПриватБанк» завдяки вдосконаленню управління його фінансовими ресурсами

Для оптимізації структури капіталу та максимізації рівня рентабельності капіталу можна використовувати «Ефект фінансового левериджу».

Ефект фінансового левериджу відображає здатність банку використовувати залучені ресурси для підвищення рентабельності власного капіталу. У сучасних умовах високої конкуренції та нестабільного фінансового середовища правильне застосування цього інструменту може стати вирішальним фактором у досягненні банком своїх стратегічних цілей.

Фінансовий леверидж це співвідношення між позиковим та власним капіталом банку, яке характеризує залежність його фінансових результатів від структури фінансування. Для обчислення ЕФЛ використовують таку формулу:

$$\text{ЕФЛ} = (1 - \text{СПП}) * (\text{ROA} - \text{СРСВ}) * \frac{\text{ПК}}{\text{ВК}}$$

(3.1)

де ЕФЛ – ефект фінансового левериджу;

СПП – ставка податку на прибуток;

ROA – рентабельність активів;

СРСВ – середня ставка за позиковими коштами;

ПК – позиковий капітал;

ВК – власний капітал [25 с. 45-46].

Ефект фінансового левериджу позитивний, якщо $ROA > CPCB$ тобто рентабельність активів перевищує вартість залучених коштів.

Ефект фінансового левериджу впливає на такі аспекти банківської діяльності:

1. Рентабельність власного капіталу (ROE): Залучення позикових коштів дозволяє збільшити масштаб операцій без значного розширення власного капіталу, що позитивно впливає на ROE.

2. Ризик банкрутства: Високий рівень залучених коштів може створювати ризик неспроможності обслуговувати зобов'язання, особливо за несприятливих ринкових умов.

3. Ліквідність: Надмірне використання позикових коштів може знижувати ліквідність банку, що вимагає ретельного планування.

Доцільність використання ефекту фінансового левериджу для банку визначається кількома чинниками:

Стан ринку: У періоди економічного зростання банки можуть активно залучати кошти для фінансування вигідних проектів. У кризові періоди високий фінансовий леверидж може бути небезпечним.

Вартість залучених ресурсів: Якщо банк може залучати кошти за низькими ставками, це підвищує ефективність використання левериджу.

Рівень ризик-менеджменту: Банки з ефективними системами управління ризиками можуть дозволити собі вищий рівень левериджу.

Стратегічні цілі: Якщо банк прагне швидкого розширення, використання фінансового левериджу може бути доцільним.

Використання фінансового левериджу має свої переваги та недоліки, розглянемо основні з них. Перевагами виступає: підвищення прибутковості власного капіталу, розширення масштабів діяльності, оптимізація податкового навантаження завдяки віднесенню витрат на обслуговування боргу до витрат. До ризиків відноситься: зростання фінансових витрат у разі підвищення ставок,

вразливість до ринкових коливань, можливість втрати довіри вкладників та інвесторів.

Фінансовий леверидж є потужним інструментом, що дозволяє банкам підвищувати рентабельність власного капіталу та ефективно управляти фінансовими ресурсами. Однак його використання має базуватися на детальному аналізі ризиків та вигоди.

Таблиця 3.1

Розрахунок ефекту фінансового левериджу АТ КБ «ПриватБанк»
за 2019-2023 роки

Показники	2019	2020	2021	2022	2023
Ставка податку на прибуток	0,18	0,18	0,18	0,18	0,5
ROA	0,1053	0,635	0,0873	0,0559	0,0555
Сума позикового капіталу, млн. грн.	255194	329700	334681	482807	595162
Сума власного капіталу, млн. грн.	54529	52825	66615	57789	84846
Ставка відсотка, що сплачується за використання залученого капіталу	0,10	0,048	0,041	0,075	0,08
ЕФЛ %	2,03	7,93	19,07	-13,09	-8,59

Джерело: складено та розраховано на основі [50]

Для успішного застосування фінансового левериджу в банку пропоную такі рекомендації (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Поради для застосування ефекту фінансового левериджу

Збалансоване використання фінансового левериджу	Для успішного застосування фінансового левериджу потрібно ретельно аналізувати оптимальний рівень левериджу, враховуючи свою стратегію, ринкові умови та регулятивні вимоги.
Удосконалення систем ризик-менеджменту	Ефективне управління ризиками знижує негативний вплив високого рівня залучених коштів.
Диверсифікація джерел фінансування	Різноманітні джерела коштів знижують залежність від конкретного виду фінансування та допоможуть знизити вартість залучення коштів.

Моніторинг рентабельності активів та вартості ресурсів	Постійний аналіз цих показників дозволяє визначити оптимальний рівень левериджу, що дозволить підвищити рентабельність власного капіталу банку.
--	---

В 2019 році ефект фінансового левериджу дорівнював 2,03%, хоч в цьому році і була найвища рентабельність активів, але також була і найвища вартість залучення капіталу за аналізований період. В 2020 та 2021 роках він зростав до 7,93% та 19,07% відповідно. На таке зростання вплинуло значне зменшення вартості залучення коштів. В 2022 та 2023 році показник був від'ємним за рахунок падіння рівня рентабельності та зростання вартості залучення коштів (табл. 3.1).

Для забезпечення стабільності та довгострокової конкурентоспроможності банку необхідно дотримуватися збалансованого підходу до управління фінансовим левериджем.

Таблиця 3.3

Вихідні дані для прогнозування показників рентабельності

АТ КБ «ПриватБанк» за 2015-2023 роки

Рік / Показник	ROA, % (Y ₁)	Чистий прибуток, млрд. грн. (X ₁)	Інвестиції в цінні папери, млрд. грн. (X ₂)	Активи, млрд. грн. (X ₃)	ROE, % (Y ₂)	Кошти клієнтів, млрд. грн. (X ₄)
2015	0,24	0,62	1,19	258,61	2,24	177,97
2016	-0,34	-0,61	64,41	179,76	2,32	181,13
2017	0,15	0,38	126,68	253,68	1,60	212,75
2018	4,60	12,80	86,24	278,05	39,42	231,06
2019	10,53	32,61	152,16	309,72	59,80	240,62
2020	6,35	24,30	221,66	382,53	46,00	312,71
2021	8,73	35,05	222,28	401,30	52,62	325,30
2022	5,59	30,20	239,75	540,60	52,26	471,97
2023	5,55	37,77	271,85	680,01	44,51	555,53

Джерело: складено та розраховано на основі [50]

Впливовими чинниками на ROA (Y_1) було обрано чистий прибуток (X_1), вартість інвестиції в цінні папери (X_2) та вартість активів (X_3), впливовими чинниками на ROE (Y_2) було обрано чистий прибуток (X_1) та вартість коштів клієнтів (X_4) (табл. 3.3).

Регресійна модель, побудована на основі показників за період з 2015 по 2023 роки, була розрахована з використанням електронної таблиці «Excel» та стандартної програми аналізу даних «Регресія». В результаті побудови лінійної регресійної моделі для функцій мети (ROA, ROE) отримано рівняння, які мають такий вигляд:

$$Y_1 = 4,046364 + 0,357885X_1 - 0,00388X_2 - 0,01157X_3$$

$$Y_2 = 16,47377 + 1,763269X_1 - 0,05638X_4$$

Розрахуємо парні коефіцієнти кореляції, що відповідають за наявність зв'язку та детермінації, що відповідають за щільність зв'язку (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Парні коефіцієнти кореляції (наявність зв'язку) та детермінації (щільність зв'язку)

Чинники	ROA (Y_1)	ROE (Y_2)
Чистий прибуток (X_1)	$r = 0,909$ $R^2 = 0,826$	$r = 0,931$ $R^2 = 0,867$
Інвестиції в цінні папери (X_2)	$r = 0,639$ $R^2 = 0,408$	
Активи (X_3)	$r = 0,448$ $R^2 = 0,2$	
Кошти клієнтів (X_4)		$r = 0,585$ $R^2 = 0,342$

Залежність рентабельності активів (ROA) від чистого прибутку є високою, оскільки парний коефіцієнт кореляції, визначений за методикою Пірсона, становить 0,909, а щільність зв'язку 0,826, залежність від інвестицій в цінні папери є, парний коефіцієнт кореляції, становить 0,639, а щільність зв'язку 0,408, залежності від вартості активів немає, оскільки парний коефіцієнт кореляції, становить 0,438, а щільність зв'язку 0,233. Залежність рентабельності власного капіталу (ROE) від прибутку є високою, парний

коефіцієнт кореляції 0,931, а щільність зв'язку 0,867, залежність від вартості коштів клієнтів ϵ , парний коефіцієнт кореляції, становить 0,585, а щільність зв'язку 0,342 (табл. 3.4).

Так як залежності рентабельності від вартості активів, вважаємо доцільним не використовувати його. Тоді, в результаті побудованої стандартної лінійної регресійної залежності функції мети (ROA, ROE) отримуємо рівняння, які мають наступний вигляд:

$$Y_1 = 1,683312 + 0,319471X_1 - 0,02095X_2$$

$$Y_2 = 16,47377 + 1,763269X_1 - 0,05638X_4$$

На основі цих даних можна зробити висновок, що залежність показників ϵ значною, тому побудування прогнозу показників ROA та ROE на 2024 рік ϵ доцільним.

Для прогнозування показників рентабельності на 2024 рік визначаємо середній відсоток зростання кожної змінної, так як в 2016 році АТ КБ «ПриватБанк» був націоналізований і відбулась докапіталізація з державного бюджету, що значно вплинуло на його показники, то для більш точного прогнозу прибутку, вважаємо доцільнішим буде взяти середні показники зростання в період з 2019 по 2023 рік. Так для чистого прибутку це буде 7,49% зростання, для вартості інвестицій в цінні папери 16,8%, для коштів клієнтів 24,19%.

Розрахуємо прогноз рентабельності активів на 2024 рік (Y_1):

1. За умови зростання тільки чистого прибутку на середній показник зростання, та вартості інвестицій в цінні папери на рівні 2023 року:

$$Y_1 = 1,683312 + 0,319471 * (37,77 + 37,77 * 0,0749) - 0,02095 * 271,85 = 8,96\%$$

2. За умови зростання тільки вартості інвестицій і цінні папери на середній показник зростання, та вартості чистого прибутку на рівні 2023 року:

$$Y_1 = 1,683312 + 0,319471 * 37,77 - 0,02095 * (271,85 + 271,85 * 0,168) = 7,10\%$$

3. Оскільки зростання одного показника зазвичай має вплив на інші, вважаємо доцільним розрахувати показник рентабельності збільшуючи чистий прибуток та вартість інвестицій в цінні папери, на середній показник зростання:

$$Y_1 = 1,683312 + 0,319471 * (37,77 + 37,77 * 0,0749) - 0,02095 * (271,85 + 271,85 * 0,168) = 8\%$$

З цього можна зробити висновок що прогнозований показник рентабельності активів в 2024 році буде на рівні 8%, при умові, що чистий прибуток зросте на 7,49%, або на 2,83 млрд. грн. до 40,59 млрд. грн., та вартість інвестицій в цінні папери на 16,8%, або на 45,67 млрд. грн до 317,52 млрд. грн.

Розрахуємо прогноз рентабельності власного капіталу на 2024 рік (Y2):

1. За умови зростання тільки чистого прибутку на середній показник зростання, та вартості коштів клієнтів на рівні 2023 року:

$$Y_2 = 16,47377 + 1,763269 * (37,77 + 37,77 * 0,0749) - 0,05638 * 555,53 = 56,74\%$$

2. За умови зростання тільки вартості коштів клієнтів на середній показник зростання, та вартості чистого прибутку на рівні 2023 року:

$$Y_2 = 16,47377 + 1,763269 * 37,77 - 0,05638 * (555,53 + 555,53 * 0,2419) = 44,18\%$$

3. Оскільки зростання одного показника зазвичай впливає на інші, вважаємо доцільним розрахувати показник рентабельності власного капіталу збільшуючи чистий прибуток та вартість коштів клієнтів на середній показник зростання:

$$Y_2 = 16,47377 + 1,763269 * (37,77 + 37,77 * 0,0749) - 0,05638 * (555,53 + 555,53 * 0,2419) = 49,16\%$$

З цього можна зробити висновок, що прогнозований показник рентабельності власного капіталу в 2024 році буде на рівні 49,16%, при умові, що чистий прибуток зросте на 7,49%, або на 2,83 млрд. грн. до 40,59 млрд. грн., вартість коштів клієнтів на 24,19%, або на 134,41 млрд. грн. до 689,94 млрд. грн.

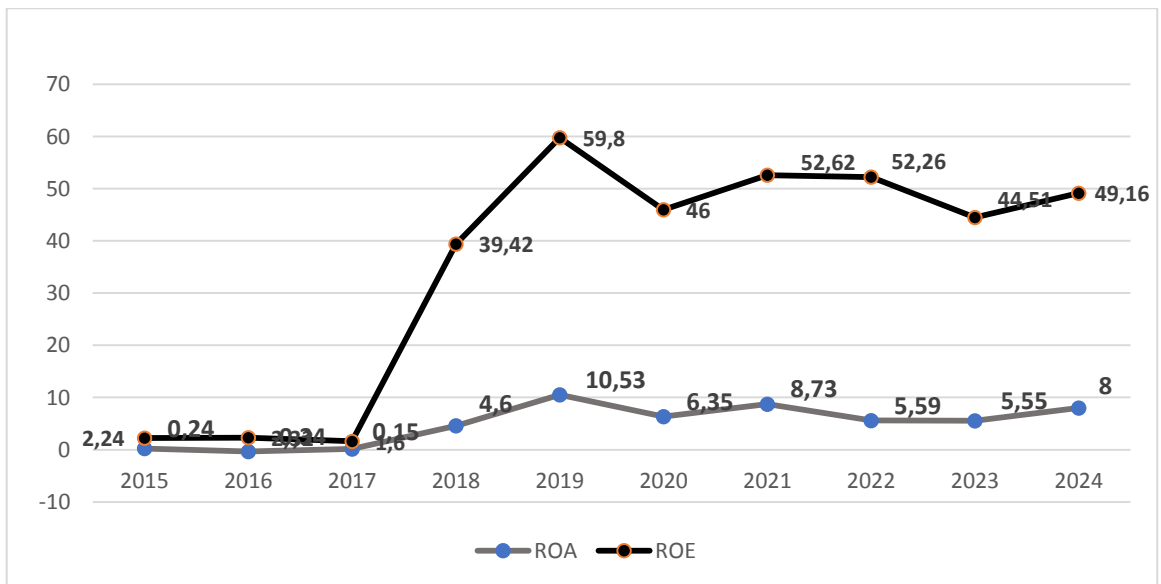

Рис. 3.2. Динаміка показників рентабельності АТ КБ «ПриватБанк» за 2015-2023 роки та прогноз на 2024 рік у %

Підводячи підсумки, ми можемо сказати, що прогнозовані нами показники рентабельності на 2024 рік зростуть. Основний вплив на зростання рентабельності має вартість отриманого чистого прибутку. А вартість отриманого чистого прибутку напряму залежить від податкової політики України, зокрема ставки податку на прибуток банку.

Прогнозований показник рентабельності активів (ROA) на 2024 рік збільшиться на 2,81% з 6,19% в 2023 році до 8% в 2024 році. Прогнозований показник рентабельності власного капіталу (ROE) на 2024 рік збільшився на 4,64% з 44,52% в 2023 році до 49,16% в 2024 році (рис. 3.2).

Для збільшення чистого прибутку, що прямо вплине на рентабельність активів та власного капіталу, пропонуємо зменшити частку високоліквідних активів, зокрема «грошові кошти та їх еквіваленти» в структурі активів.

Висновки до розділу 3

Можливість ефективного забезпечення банками операцій, надання банківських послуг та підтримання фінансової стійкості банку залежить від того, наскільки серйозно банки підходять до процесу формування та використання ресурсів. Слід зазначити, що для банків недостатньо лише

залучати ресурси за низькою ціною та розміщувати їх під вищий відсоток, адже важливо також сприяти розробці та впровадженню ефективної стратегії управління ресурсним потенціалом.

Запропоновані пропозиції удосконалення управління фінансовими ресурсами базуються на комплексному підході, що охоплює такі напрями, як оптимізація пасивів, ефективне управління активами, зниження фінансових ризиків, впровадження інноваційних продуктів та автоматизація бізнес-процесів. Вона передбачає використання сучасних інформаційних технологій, автоматизованих систем обліку та аналізу, а також застосування інструментів фінансового прогнозування і планування.

Комплексне впровадження зазначених заходів створює умови для стійкого розвитку банку в довгостроковій перспективі, сприяє підвищенню рентабельності та посиленню його позицій на фінансовому ринку України.

У відповідності до динаміки впливових показників, на рівень рентабельності активів визначено, що при збільшенні чистого прибутку на 7,49%, або на 2,83 млрд. грн. до 40,59 млрд. грн., та зростання вартості інвестицій в цінні папери на 16,8%, або на 45,67 млрд. грн. до 317,52 млрд. грн. рентабельність активів буде 8%. За результатами побудованої математично-регресійної моделі, основаної на показниках АТ КБ «Приватбанк», можна зробити висновок, що рівень рентабельності активів змінюється в залежності від зміни рівня чистого прибутку та вартості інвестицій. Дану модель прогнозування можна вважати адекватною, оскільки залежність рентабельності активів від чистого прибутку є високою, оскільки парний коефіцієнт кореляції, визначений за методикою Пірсона, становить 0,909, а щільність зв'язку 0,826, залежність від інвестицій в цінні папери є, лінійний коефіцієнт кореляції, становить 0,639, а щільність зв'язку 0,408.

Визначено, що при збільшенні чистого прибутку на 7,49%, або на 2,83 млрд. грн. до 40,59 млрд. грн., вартості коштів клієнтів на 24,19%, або на 134,41 млрд. грн. до 689,94 млрд. грн., рентабельність власного капіталу збільшиться до 49,16%. Дану модель прогнозування, також, можна вважати адекватною,

оскільки залежність рентабельності власного капіталу (ROE) від прибутку є високою, парний коефіцієнт кореляції 0,931, а щільність зв'язку 0,867, залежність від вартості коштів клієнтів є парний коефіцієнт кореляції, становить 0,585, а щільність зв'язку 0,342.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Фінансові ресурси банку є ключовим елементом його діяльності, забезпечуючи основу для виконання функцій фінансового посередника між суб'єктами економіки. Вони охоплюють власні, залучені та запозичені кошти, які використовуються для кредитування, інвестування та інших активних операцій. Від ефективності управління цими ресурсами залежить прибутковість, ліквідність та стабільність банківської установи.

Аналіз теоретичних основ управління фінансовими ресурсами банків показує, що їх головними функціями є залучення, розподіл і управління коштами. Ці функції реалізуються шляхом акумулювання ресурсів через депозити, облігації, кредити центрального банку та інші інструменти, а також через забезпечення ефективного розміщення коштів у вигляді кредитів, інвестицій чи резервів.

Розглянуті методи аналізу фінансових ресурсів, включаючи горизонтальний і вертикальний аналіз балансу, фінансові коефіцієнти (ліквідності, рентабельності, капіталізації) та аналіз структури капіталу, дозволяють оцінити стабільність і фінансову стійкість банку. Зокрема, коефіцієнти ліквідності та рентабельності дають змогу оцінити здатність банку виконувати короткострокові зобов'язання та ефективність використання його активів.

Управління фінансовими ресурсами банку включає стратегічне планування, оптимізацію структури капіталу, управління активами і пасивами, а також контроль ризиків. Ці процеси спрямовані на досягнення балансу між ліквідністю, прибутковістю та ризиками. Застосування інструментів управління, таких як хеджування, резервування під ризики та диверсифікація активів, сприяє мінімізації втрат і підвищенню ефективності діяльності банку.

Загалом, оптимізація процесів управління фінансовими ресурсами банку є ключовим завданням, що впливає на його конкурентоспроможність і здатність забезпечувати економічне зростання. У сучасних умовах це вимагає

комплексного підходу, що поєднує традиційні методи з інноваційними інструментами, враховуючи вплив макроекономічних чинників і специфіку розвитку фінансових ринків. Ефективне управління фінансовими ресурсами не лише забезпечує стійкість банківської установи, але й сприяє розвитку всієї банківської системи та економіки в цілому.

Банківська система України перебуває під впливом зовнішніх факторів, таких як повномасштабна війна та наслідки пандемії COVID-19, що ускладнює формування та використання фінансових ресурсів. Ці фактори впливають на рівень капіталізації банків та їхню стабільність. Недостатня капіталізація є основною проблемою українських банків, вона знижує їхню конкурентоспроможність, підвищує ризики ліквідності та загрожує виконанню нормативів НБУ, що може призвести до регуляторного втручання або навіть ліквідації окремих банків.

Протягом 2021-2023 років спостерігалось нерівномірне зростання власного капіталу українських банків. Наприклад, у 2022 році через війну він знизився, а в 2023 різко зріс, що свідчить про стійкість банківської системи попри зовнішні виклики. У структурі зобов'язань українських банків домінують депозити клієнтів, що залишаються основним джерелом їх фінансування. Ця залежність від депозитів вказує на високу значущість формування достатньої кількості депозитних ресурсів для забезпечення ліквідності та прибутковості банків.

Як найбільший банк «ПриватБанк» адаптувався до змін у ринку, зміцнюючи свої позиції та демонструючи стійкість в умовах економічних викликів. Структура зобов'язань ПриватБанку нагадує загальнонаціональну структуру, де домінують зобов'язання перед клієнтами, що свідчить про надійність банку у відносинах із клієнтами. Так в 2023 році вартість зобов'язань була 595162 млн. грн., що на 133,22% більше ніж в 2019 році, основне його збільшення припало на 2022-2023 роки, основний вплив на це мало збільшення вартості коштів клієнтів на 130% до 555525 млн. грн. в 2023 в порівнянні з 240621 млн грн в 2019 році.

Загальна вартість власного капіталу збільшилась в 1,5 рази, з 54529 млн грн в 2019 році до 84846 млн грн в 2023 році. Основний вплив на це збільшення мало збільшення резервних та інших фондів банку на 89,18%, та зменшення накопиченого дефіциту банку на 14,88%. Частка власного капіталу в структурі пасивів зменшилась з 17,61% в 2019 році до 12,48% в 2023 році. Найменшою вона була в 2022 році і займала тільки 10,69% всієї вартості пасивів.

Чистий процентний дохід зріс на 203,16%, це відбулося за рахунок збільшення процентних доходів на 98,73% і зменшення процентних витрат на 53,32%. Прибуток до оподаткування зріс на 123,15% до 72766 млн. грн., але чистий прибуток банку зріс тільки на 15,81% до 37765 млн. грн., це відбулося за рахунок зміни законодавства та збільшення податку на прибуток банків зі звичайних 18% до 50% в 2023 році.

В структурі активів інвестиції в цінні папери залишаються домінуючим елементом у складі активів банку, в 2019 році їх вартість оцінювалась в 152157 млн. грн., а їх частка становила 49,19%, тоді як в 2023 році їх вартість збільшилась на 78,66% та оцінювалась в 271847 млн. грн., але їх частка знизилася до 39,98%. Варто зазначити, що до початку військових дій в Україні частка інвестицій у цінні папери сягала майже 60% у структурі активів, проте з 2022 року цей показник почав знижуватися. Одночасно відбулося суттєве зростання частки готівкових коштів з 13,17% та їх вартості з 52835 млн. грн в 2021 році до 22,39% та їх вартості 152282 млн грн..

Загальна вартість кредитного портфелю зросла на 161,08% з 86662 млн. грн. в 2019 році, до 226256 млн. грн в 2023 році. Основне зростання вартості кредитного портфелю відбулось в 2022 році за рахунок значного зростання вартості кредитів та авансів клієнтам (з 26243 млн. грн. в 2021 році до 103837 в 2022 році та 134237 млн. грн в 2023 році), вартості депозитних сертифікатів НБУ (з 26212 млн. грн. в 2021 році до 133798 млн. грн. в 2023 році).

За аналізований період рентабельність активів (ROA) мала тенденцію до зменшення. Найбільший показник був досягнутий у 2019 році і був 10,53%, найменший показник був у 2023 році і дорівнював 5,55%, тобто рівень

рентабельності зменшився майже в 2 рази (або на 47,3%). На таке зниження рентабельності активів вплинули, перш за все, макроекономічна нестабільність, військові дії на території України, а в 2023 році ще й підняття ставки податку на прибуток банків з 18% до 50%.

Рентабельність власного капіталу (ROE) за аналізований період також знизилася, однак дещо меншим темпом, ніж рентабельність активів (темپ зниження рентабельності власного капіталу за період склав 25,6%). Більше того, темп зниження рентабельності власного капіталу в 2022 році (тобто на початку військових дій на території України) був значно меншим, ніж темп зниження рентабельності активів (0,7% проти 36%).

Незважаючи на те, що «ПриватБанк» має тенденцію до зростання, основною проблемою виступає нестабільність економічної системи України внаслідок війни з РФ, що в свою чергу відобразилось на управлінських рішеннях керівництва банку.

Можливість ефективного забезпечення банками операцій, надання банківських послуг та підтримання фінансової стійкості банку залежить від того, наскільки серйозно банки підходять до процесу формування та використання ресурсів. Слід зазначити, що для банків недостатньо лише залучати ресурси за низькою ціною та розміщувати їх під вищий відсоток, адже важливо також сприяти розробці та впровадженню ефективної стратегії управління ресурсним потенціалом.

Запропоновані пропозиції удосконалення управління фінансовими ресурсами базуються на комплексному підході, що охоплює такі напрями, як оптимізація пасивів, ефективне управління активами, зниження фінансових ризиків, впровадження інноваційних продуктів та автоматизація бізнес-процесів. Вона передбачає використання сучасних інформаційних технологій, автоматизованих систем обліку та аналізу, а також застосування інструментів фінансового прогнозування і планування.

Комплексне впровадження зазначених заходів створює умови для стійкого розвитку банку в довгостроковій перспективі, сприяє підвищенню рентабельності та посиленню його позицій на фінансовому ринку України.

У відповідності до динаміки впливових показників, на рівень рентабельності активів визначено, що при збільшенні чистого прибутку на 7,49%, або на 2,83 млрд. грн. до 40,59 млрд. грн., та зростання вартості інвестицій в цінні папери на 16,8%, або на 45,67 млрд. грн. до 317,52 млрд. грн. рентабельність активів буде 8%. За результатами побудованої математично-регресійної моделі, основаної на показниках АТ КБ «Приватбанк», можна зробити висновок, що рівень рентабельності активів змінюється в залежності від зміни рівня чистого прибутку та вартості інвестицій. Дану модель прогнозування можна вважати адекватною, оскільки залежність рентабельності активів від чистого прибутку є високою, оскільки парний коефіцієнт кореляції, визначений за методикою Пірсона, становить 0,909, а щільність зв'язку 0,826, залежність від інвестицій в цінні папери є, лінійний коефіцієнт кореляції, становить 0,639, а щільність зв'язку 0,408.

Визначено, що при збільшенні чистого прибутку на 7,49%, або на 2,83 млрд. грн. до 40,59 млрд. грн., вартості коштів клієнтів на 24,19%, або на 134,41 млрд. грн. до 689,94 млрд. грн., рентабельність власного капіталу збільшиться до 49,16%. Дану модель прогнозування, також, можна вважати адекватною, оскільки залежність рентабельності власного капіталу (ROE) від прибутку є високою, парний коефіцієнт кореляції 0,931, а щільність зв'язку 0,867, залежність від вартості коштів клієнтів є парний коефіцієнт кореляції, становить 0,585, а щільність зв'язку 0,342.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейків Т. Я., Сенещ П.М., Сивуляк М.М. Суть та значення фінансових ресурсів банку в забезпеченні його стабільності. *Підприємництво і торгівля*. 2016. №20. С. 64-70. URL: http://journals-lute.lviv.ua/journal/20_2017/14.pdf.
2. Андрущенко І. Є., Омельчинко В. В. Використання факторного моделювання в діагностиці фінансової діяльності. *Ефективна економіка*. 2020. № 10. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2020/3.pdf.
3. Бечко П. К. Банківський менеджмент як основа ефективного управління комерційним банком. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2022. Вип. 100(2). С. 320-329.
4. Білошапка В. С. Продан. М. В. Щодо оцінки ресурсного потенціалу банків України в сучасних умовах. *Економіка і суспільство*. 2016. № 4. С. 275-281. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/4_ukr/45.pdf.
5. Бітнер І.В., Коротких О.Е. Кредитна політика комерційного банку в умовах комерційного банку в умовах економічної нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2978/2896>.
6. Божкова В. В., Самодай В. П. Машина Ю. П. Аналітика діяльності основних фінансових посередників на міжнародному ринку. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2040/1969>.
7. Бойко Д. І. Фінансові ресурси банку: визначення та класифікація. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2016. Вип. 54. С. 374-377.
8. Водяницька О.В., Соколова Н.В., Серьогін С.С. Особливості управління банківськими ризиками. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 18. С. 700-704. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/106.pdf.
9. 7.13. Гасій О.В., Скорба Н.Б., Рошко Н.Б. Вплив інтернет-банкінгу та мобільних додатків на зручність та доступність банківських послуг для клієнтів

в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3466/3393>.

10. Грудзевич У.Я., Дребот Н.П. Аналіз ліквідності та прибутковості банківської системи України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2277/2198>.

11. Довгань Ж.М. Менеджмент у банку: підручник. Тернопіль : *Економічна думка*, 2017. 512 с.

12. Дрогоруб І. В. Взаємозв'язок дефініцій «фінансові ресурси банку», «ресурси банку», «ресурсна база банку». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2014. Вип. 25. С. 104-108.

13. Д'яконова І. І. Науково-методичні підходи до визначення об'єктного поля управління фінансами банку. *Ефективна економіка*. 2017. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5761>.

14. Єрохін А. С. Підбуртний В. В. Управління фінансовими ресурсами банку в сучасних умовах на прикладі АТ КБ «ПриватБанк». *Актуальні проблеми економіки*. 2023. № 1(259). С. 35-42. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2023/01/2.23._topic_Sergii-A.-Ierokhin-Vladyslav-V.-P%D1%96dburtn%D1%96%D1%96-35-42.pdf.

15. 14.2 Жукова О. А. Ковтунова Д. С. Управління фінансовими ресурсами банківських установ. *Подільський науковий вісник*. 2020 № 3 (15) - 4 (16). 151 с. URL: <https://pnv.in.ua/images/Magazine/3-4-2020/3-4-2020-67-71.pdf>.

16. Земсков К. В., Лиса О. В. Управління фінансовими ресурсами банку з метою підвищення його рентабельності. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68.

17. Зянько В. В., Коваль Н.О., Спіфанова І. Ю. Банківський менеджмент: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2018. 126 с.

18. 42. 34,16. Казак О. О., Чистякова Д. С. Управління ризиками інвестиційної діяльності банків України в умовах розвитку інформаційної

економіки. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/93.pdf.

19. Кількість комерційних банків в Україні / Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/2021/>.

20. Коваленко М. О. Економічна сутність та призначення ресурсів банку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2015. Вип. 1. С. 52-57.

21. Корпоративне управління / Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua/about/management/corp>.

22. Кредитний рейтинг / Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/kreditnij-rejting-potochni-rejtingi-zagalna-informacija-istorichni-zmini>.

23. Криховецька З. М., Кохан І. В. Проблеми та шляхи вдосконалення формування фінансових ресурсів банку. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1344/1298>.

24. Лактіонова О. А. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. 2020. 256 с.

25. Лачкова В. М. Лачкова Л. І. Шевчук І. Л. Фінансовий менеджмент у банку: навч. посіб. Харків: Іванченка І. С. 2017. 180 с.

26. Мельник С. І., Шевченко Н. В., Висоцька І. Б. Банківська система: навч. посіб. Львів. Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 184 с.

27. Мельничук І. І., Лопатовська О. О. Зміст соціального капіталу банку: обліковий аспект. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 36. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1119/1076>.

28. Національний банк впроваджує новий норматив для банків – коефіцієнт покриття ліквідністю LCR / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-vprovadjuje-noviy-normativ-dlya-bankiv--koefitsiyent-pokrittya-likvidnisty-lcr>.

29. Овчаренко Т. С. Тенденції розвитку та використання штучного інтелекту у банківській сфері. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 67. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4711/4652>.

30. Озерчук О. В. Управління інвестиційним портфелем банків в Україні: теоретичні та прикладні аспекти. *Наукові праці НДФІ*. 2019. Вип. 1. С. 130-145. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/968065.pdf>.

31. Остапенко А. С., Повод Т. М. Оцінка ресурсної бази банківської системи України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 16. С. 768-772. URL: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/152.pdf>.

32. Пасиви банків України. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/passive/>.

33. Петик Л.О., Підкорчевна В.В. Особливості формування банківського капіталу в Україні. *Молодий вчений*. 2019. № 11 (75). С. 583-586. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/124.pdf>.

34. Піскунова О. В., Водзянова Н. К., Панченко К. С. Концепція стрес-тестування ринкового ризику з використанням методів економетричного моделювання. *Моделювання та інформаційні системи в економіці*. 2020. № 99. С. 131-143. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/zb_mise/99/11.pdf.

35. Правила подання звітності про активні операції, затверджені Постановою Правління НБУ від 18.01.2024 р. № 9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009500-24#Text>.

36. Про фінансові послуги та фінансові компанії. Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>.

37. Прокопенко Н.С., Мирончук В.М., Шепель І.В. Принципи функціонування банківської системи України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. Вип. 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1556/1497>.

38. ПриватБанк. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/privatbank>.

39. Приймак С.В. Фінансовий аналіз. Практикум: навч. посіб. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 264 с.
40. Пушак Я. Я., Шевченко Н. В. Особливості формування та управління ресурсами банків в сучасних умовах. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 3(69). С. 36-40. URL: <http://www.evd-journal.org/download/2022/03/05-Pushak.pdf>.
41. 38. 34.15. Рибалко А.С., Зайцев О.В. Сучасні підходи до аналізу фінансових результатів діяльності банківської установи. *Економіка та суспільство*. 2020. Вип. 21. С. 114-122. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/37/36>.
42. Рисін В. В., Біда А. П. Фінансова стійкість банку: чинники та особливості забезпечення. *Ефективна економіка*. 2021. №3. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3_2021/3.pdf.
43. Сагер, Л., Єфіменко, А. Аналіз індикаторів рівня капіталізації банків Європейських країн. *Економіка та суспільство*. 2024 (62). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3888/3808>.
44. Ситник Н.С., Стасишин А.В., Блащук-Девяткіна Н.З., Петик Л.О. Банківська система: навч. посіб. / За заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2020. 580 с.
45. Ситник Н. С., Янісів Ю. В. Сучасний стан та тенденції розвитку депозитних операцій «ПриватБанку». *Ефективна економіка*. 2021. № 6. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6_2021/3.pdf.
46. Степаненко С. В., Римар О. Г., Гуляк О. І. Методи вдосконалення управління кредитним портфелем банку в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2021. №3. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3_2021/90.pdf.
47. 36.11. Турило А. А., Палей В.І. Управління портфелем комерційного банку. *Молодий вчений*. 2019. № 11 (75). С. 637-639.
48. Федішин М. П. Технологія управління ліквідністю комерційних банків: теоретичний аспект. *Економіка і суспільство*. 2018. 16. С. 840–846.
49. Фінанси підприємств: навч. посіб. / За заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2020. 402 С.

50. Фінансова звітність. *Офіційний сайт «ПриватБанк»*. URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>

51. Хрипко І. С. Азаренкова Г. М. Фінансове планування як основний елемент управління фінансовою діяльністю банку. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 5(16). С. 324-328. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/5_16_uk/57.pdf

52. Чайка Т.Ю., Лошакова С.Є., Водоріз Я.С. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності за балансом, урахування фінансових і виробничих особливостей підприємства під час здійснення коефіцієнтного аналізу ліквідності. *Економіка і суспільство*. 2018. №15. С. 900-908.

53. Чепелюк Г. М. Стратегічний аналіз та планування розвитку банку в умовах взаємодії з чинниками зовнішнього середовища. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7060>.

54. Шклярчук С. Г. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. 494 с.